

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра економічної політики та сталого розвитку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Методичні підходи до аналізу та оцінювання розвитку міст

Здобувача вищої освіти
другого (магістерського)
рівня II курсу, групи
ЕМРМ-22-1 спеціальності
051 «Економіка» освітньо-
професійної програми
«Економіка міста та
регіону»

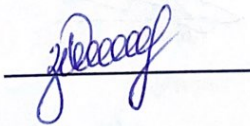
Кучеренко А. С.

Науковий керівник

Юр'єва П. Б.
к.е.н., доцент

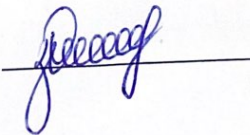
Керівник освітньо-
професійної програми

Скорик М.О.
к.е.н., доцент

Допущено до захисту рішенням кафедри економічної політики та сталого
розвитку протокол від «26» 01 2024 № 6

Завідувач кафедри

Скорик М.О.
к.е.н., доцент

Ірпінь 2024

Реєстрація № 5 24.01.24 О.Шуф.
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 26.01.24 ЖФ
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 84 02.02.24 М.М.
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: М.М. Маркусенко О.П.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

Р.Р.
(підпис)

Талішук М.М.
(ініціали, прізвище)

Р.Р.
(підпис)

Максименко Ю.А.
(ініціали, прізвище)

А.А.
(підпис)

Жорж М.А.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	10		<i>[Signature]</i>
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		<i>[Signature]</i>
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		<i>[Signature]</i>
4. Рецензент	від 0 до 5	4		<i>[Signature]</i>
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	37		<i>[Signature]</i>
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	8		<i>[Signature]</i>
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
5. Апробація	від 0 до 10	9		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	47		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	84		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
84	B	4	02.02.24.	<i>[Signatures]</i>

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	B	
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра економічної політики

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка міста та регіону»

Затверджую

Завідувач кафедри економічної політики

23.10.2022 Н.П. Мацелюх

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти**

Кучеренко Альбіни Сергіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи Методичні підходи до аналізу та оцінювання розвитку міст.

Затверджена наказом ректора від 30.11.2022р. № 1254

2. Строк здачі закінченої роботи 24.01.2024 р.

3. Цільова установка вивчити концептуальні основи та визначити динаміку основних показників соціально-економічного розвитку м. Корюківка, встановити перспективні напрями та розробити напрями удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку.

Мета роботи, дослідження методичних підходів до аналізу та оцінювання розвитку міст.

Об'єкт дослідження є процес аналізу та оцінювання розвитку міст.

Предметом дослідження є методи та засоби аналізу та оцінювання розвитку міст.

База дослідження місто Корюківка як складова соціально-економічного розвитку Чернігівської області.

4. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, дані офіційної статистики, статистична звітність Корюківської міської територіальної громади, а також інші первинні матеріали.

5. Перелік графічного матеріалу 6 таблиць, 5 рисунків та 1 додаток.

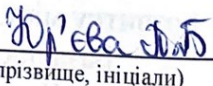
6. Зміст кваліфікаційної роботи: теоретико-методичні підходи аналізу та оцінювання розвитку міст; концептуальні основи соціально-економічного розвитку міста; алгоритм та методика аналізу та оцінювання розвитку міст; зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст; аналіз та оцінка розвитку міста Корюківка Чернігівської області; соціально-економічна характеристика м. Корюківка; динаміка основних показників економічного розвитку м. Корюківка; аналіз ефективності стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюківка; напрями удосконалення аналізу і оцінювання розвитку міст; перспективні напрями активізації

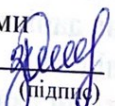
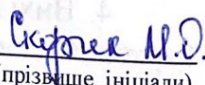
соціально-економічного потенціалу м. Корюківка; напрямки удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст; інструменти моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації.

7. Календарний план виконання роботи

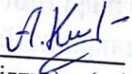
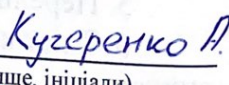
№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел і складання плану роботи	До 23.10.2022	23.10.22
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання керівнику	До 14.04.2023	14.04.23
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання керівнику	До 29.06.2023	29.06.23
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання керівнику	До 23.11.2023	23.11.23
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	До 19.01.2024	18.01.23
6.	Перевірка на плагіат та отримання відгуку керівника роботи	До 22.01.2024	20.01.23
7.	Попередній захист	24.01.2024	
8.	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	26.01.2024	
9.	Захист роботи	02.02.2024	

8. Дата видачі завдання «23» жовтня 2023р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи (підпис) (прізвище, ініціали)

10. Керівник освітньо-професійної програми (підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

 (підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Методичні підходи до аналізу та оцінювання розвитку міст

Метою даної роботи є дослідження методичних підходів до аналізу та оцінювання розвитку міст.

Основними завданнями даної роботи є: вивчити концептуальні основи соціально-економічного розвитку міста; описати алгоритм та методику аналізу та оцінювання розвитку міст; розглянути зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст; визначити динаміку основних показників соціально-економічного розвитку м. Корюківка; проаналізувати ефективність стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюківка; встановити перспективні напрями активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюківка; розробити напрямки удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст; обґрунтувати вибір інструментарію моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є процес аналізу та оцінювання розвитку міст.

Базою дослідження виступає місто Корюківка Чернігівської області.

Предмет дослідження є методи та засоби аналізу та оцінювання розвитку міст.

За результатами дослідження сформульовані висновки та пропозиції щодо підвищення та забезпечення конкурентоспроможності економіки міста в просторовому аспекті.

Апробація результатів дослідження. Структура кваліфікаційної роботи. Дана робота складається зі вступу та трьох розділів, поділених на підрозділи. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки, з них 71 сторінка основного

тексту. Робота містить 5 рисунків, 6 таблиць та 1 додаток. Список використаних джерел налічує 55 найменувань.

Ключові слова: місто, соціально-економічний розвиток, SWOT-аналіз, ефективність розвитку, обсяг капітальних інвестицій, інструментарій моніторингу та контролю процесу стимулювання.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2023/2024 н. р.

Рік захисту роботи 2024 р.

ABSTRACT

Methodical approaches to the analysis and evaluation of urban development

The purpose of this work is to research methodological approaches to the analysis and evaluation of urban development.

The main tasks of this work are: to study the conceptual foundations of the socio-economic development of the city; describe the algorithm and methodology of analysis and evaluation of urban development; to consider the foreign experience of stimulating the socio-economic development of cities; to determine the dynamics of the main indicators of social and economic development of the city of Koryukivka; to analyze the effectiveness of stimulating the socio-economic development of the city of Koryukovka; to establish promising directions for the activation of the socio-economic potential of the city of Koryukovka; to develop directions for improving the methodology of diagnosing socio-economic development of cities; justify the choice of tools for monitoring and controlling the process of stimulating the socio-economic development of cities in conditions of decentralization.

The object of the study is the process of analysis and evaluation of urban development.

The city of Koryukovka, Chernihiv region, is the basis of the study.

The subject of research is methods and means of analysis and evaluation of urban development.

Based on the results of the research, conclusions and proposals are formulated to improve and ensure the competitiveness of the region's economy in the spatial aspect.

Approbation of research results. The structure of the qualification work. This work consists of an introduction and three chapters divided into subsections. The total volume of the work is 84 pages, of which 71 pages are the main text. The work

contains 5 figures, 6 tables and 1 appendix. The list of used sources includes 55 names.

Key words: city, socio-economic development, SWOT analysis, development efficiency, amount of capital investments, tools for monitoring and control of the stimulation process.

The year of performance of qualification work is 2023/2024 academic year.

The year of job protection is 2024 year.

Факультет податкової справи, обліку та аудиту

Кафедра економічної політики та сталого розвитку

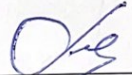
Довідка про перевірку на плагіат

№ п/п		
1.	П.І.П. автора роботи	Кучеренко Альбіна Сергіївна
2.	Група	ЕМРМ-22-1
3.	П.І.П. наукового керівника	Юр'єва П.Б., к.е.н., доцент
4.	Тип роботи, що перевіряється (курсова, дипломна робота (проект))	Кваліфікаційна робота
5.	Назва роботи, що перевіряється	Методичні підходи до аналізу та оцінювання розвитку міст
6.	Рік написання роботи	2022/2024р.
7.	За результатом перевірки оригінальний текст в роботі складає (%)	100%
8.	Іншим процентам відповідають (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним)	Посилання 7,02% Цитат 0,34%

22.01.2024р.

Відповідальна особа

Теліщук М.М.
(П.І.Б.)

(підпис)

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Представлена кваліфікаційна робота Кучеренко Альбіни Сергіївни присвячена розробці методичних підходів до аналізу та оцінювання розвитку міських поселень. Проблема забезпечення розвитку міст набуває особливої уваги в наш час, оскільки функціонування міст суттєво позначається на розвитку суспільства, процесах відтворення, реалізації життєвих потреб, розвитку науки, інтелектуальних і творчих здібностей населення. Оцінювання забезпечення розвитку міста дозволить виявити причини невиконання поставлених завдань та сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень по усуненню негативних тенденцій та розробки заходів для покращення соціально-економічного стану міста. Процес оцінювання розвитку необхідно здійснювати в таких аспектах як аналіз динамічного, пропорційного, комплексного розвитку господарства міста, оцінювання рівня життя населення, інтегральне оцінювання економічного і соціального розвитку. З огляду на це, кваліфікаційна робота характеризується актуальністю та своєчасністю.

Мета кваліфікаційної роботи досягнута. Завдання чітко сформульовані, відповідають меті та відповідно сприяли її досягненню.

Здобувачем вищої освіти було проведено аналіз та порівняння можливих методів аналізу та оцінювання розвитку міських поселень. Крім того, було досліджено існуючі реалізації розв'язання подібних задач на прикладі м. Корюковка. Розроблено концепцію соціально бренду, як один з варіантів забезпечення соціально-економічного розвитку міста.

Робота не позбавлена недоліків. Значним недоліком є поверхневий аналіз соціально-економічного розвитку міста. За наведено аналітичними таблицям не можливо сформувати загальну картину потенціалу сталого розвитку міста. Крім того, здобувачем вищої освіти не запропоновано жодного економічного інструментарію сталого розвитку міста.

Незважаючи, на вище наведені зауваження кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Кучеренко Альбіни Сергіївни є самостійною та завершеною працею та може бути допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Керівник кваліфікаційної роботи П. Б. Юр'єва

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Кучеренко Альбіни Сергіївни після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «26» 01 2024 р. № 6 допущена / не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри М.О. Скорик

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти другого
магістерського рівня спеціальності 051 «Економіка»
освітньої програми «Економіка міста та регіону»

Кучеренко Альбіни Сергіївни

на тему: «Методичні підходи до аналізу та оцінювання розвитку міст»

Здійснення аналізу розвитку міських поселень завжди належало до актуальних проблем економіки та управління на регіональному та місцевому рівнях. Удосконалення методології зазначеного аналізу з врахуванням зарубіжних напрацювань зумовлене необхідністю встановлення відповідності розвитку міста вимогам сталого розвитку. Особливої актуальності це набуло в останні роки, що пов'язано з розвитком публічного управління, здійсненням децентралізації влади та утворенням об'єднаних територіальних громад, тобто нових територіальних утворень, які можуть виступати об'єктами аналізу.

Робота побудована за класичною архітектонікою, тобто складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі автор розглядає теоретико-методичні підходи аналізу та оцінювання розвитку міст. Другий розділ – це аналіз та оцінка розвитку міста Корюківка Чернігівської області. Щодо третього розділу, то він присвячений визначенню напрямів удосконалення аналізу і оцінювання розвитку міст.

На увагу заслуговує запропонований сформовано Концепцію бренду міста Корюківка, яка зокрема передбачає розробку логотипу, що відображає значні переваги міста як у виробничій сфері так і у сфері природи та екології.

Випускна кваліфікаційна робота Кучеренко Альбіни Сергіївни є самостійним науковим дослідженням. Тема роботи повністю розкрита, поставлена мета досягнута, вирішені поставлені завдання. Зміст випускної кваліфікаційної роботи вказує на гарну обізнаність студента з даної проблеми. Простежується ретельна робота автора по кожному розділу роботи. В той же час, слід відмітити, що розділ 2 потребує більш детальної аналітики. Отримані

результати мають практичне значення для активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюківка.

Дослідження є оригінальним, завершеним, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого типу, а її автор Кучеренко Альбіни Сергіївни, при умові успішного захисту, заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензент

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Полтавського державного аграрного
Університету

О.В. Чернова

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ	14
1.1. Концептуальні основи соціально-економічного розвитку міста	14
1.2. Алгоритм та методика аналізу та оцінювання розвитку міст	21
1.3. Зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст	28
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ МІСТА КОРЮКІВКА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	36
2.1. Соціально-економічний характеристика м. Корюковка.....	36
2.2. Динаміка основних показників економічного розвитку м. Корюківка	41
2.3. Аналіз ефективності стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюковка	44
Висновки до розділу 2.....	47
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ І ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ	49
3.1. Перспективні напрями активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюковка	49
3.2. Напрямки удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст	59
3.3. Інструментарій моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації.....	62
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Міста, що є зосередженням соціальної активності населення, центром взаємодії соціально-політичних, економічних і науково-технічних факторів, являють собою складну соціально-економічну просторову систему. Сучасний період розвитку міст характеризується швидкими змінами їх характеристик, нестабільністю процесів, які відбуваються в них. У кризовий момент життєзабезпеченість міста як системи найбільшою мірою визначається його матеріальними і структурними характеристиками, що формують системну стійкість міста, а ціна управлінських помилок в такі періоди велика. При цьому в даний час відсутній адекватний механізм, що дозволяє оцінювати вплив сучасних умов на зміну рівня життя городян і на ефективність розвитку всієї соціально-економічної сфери міста.

Оцінка соціально-економічної ефективності розвитку міст відіграє значну роль при розробці адміністративно-управлінських програм їх розвитку. Однак на практиці уявлення про місто (об'єкт управління) обмежена переважно адміністративними підходами, що не передбачають системний розгляд актуальних для міста проблем, складання комплексних соціально-економічних прогнозів його розвитку і наслідків цього розвитку. Існуючі підходи до оцінки соціально-економічної ефективності розвитку міст носять безсистемний, фрагментарний характер і не дозволяють врахувати сучасні умови їх функціонування в динаміці. Процеси, елементи і властивості міста, що виявляють ознаки системних причинно-наслідкових зв'язків, не включаються в існуючу сферу управління. Неврахування цих факторів призводить до тяжких соціально-економічних наслідків, що виявляється при реалізації необґрунтованих управлінських рішень з розвитку міст.

Удосконалення методів оцінки ефективності соціально-економічного розвитку міст виступає як актуальна наукова проблема, що має важливе

соціально-економічне значення, що характеризується в сучасних умовах підвищеною практичною значимістю.

Інформаційна основа роботи. Проблематика місцевого самоврядування, самоврядності територіальної громади на рівні міста, управління містом є предметом дослідження багатьох науковців різних галузей науки. Вітчизняна наука державного управління плідно працює над теоретичними розробками в даній царині, серед представників якої слід виділити таких авторів, як О. А. Біловодська [5], О. В. Васильєв [6], О. В. Євдокімов [10], С. В. Качула [17], Г. Підгрушний [31], Т. В. Романова [37] та ін.

Метою даної випускної (кваліфікаційної) роботи є дослідження методичних підходів до аналізу та оцінювання розвитку міст.

Основними **завданнями** даної роботи є:

- вивчити концептуальні основи соціально-економічного розвитку міста;
- описати алгоритм та методику аналізу та оцінювання розвитку міст;
- розглянути зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст;
- визначити динаміку основних показників соціально-економічного розвитку м. Корюківка;
- проаналізувати ефективність стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюківка;
- встановити перспективні напрями активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюківка;
- розробити напрямки удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст;
- обґрунтувати вибір інструментарію моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації.

Об’єкт дослідження – процес аналізу та оцінювання розвитку міст.

Предмет дослідження – методи та засоби аналізу та оцінювання розвитку міст.

У якості основних **джерел** інформації використовувалися:

- різноманітна друкована література та періодика, присвячена організаційно-економічному управлінню розвитком міста;
- науково-публіцистичні матеріали з даної тематики;
- матеріали інтернет-джерел;
- маркетингові дослідження;
- експертні оцінки.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених у дослідженні мети й завдань застосовувався комплекс взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів, зокрема методи історичного аналізу літературних джерел; методи аналізу і синтезу, класифікації та систематизації; метод прогнозування; метод узагальнення.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у вирішенні завдання комплексної оцінки ефективності соціально-економічного розвитку міст з урахуванням сучасних динамічних процесів, що протікають в економіці міст. Найбільш істотні положення і результати дослідження, що володіють, на думку автора, ознаками новизни наступні:

- 1) запропонована методика комплексної оцінки ефективності соціально-економічного розвитку міста;
- 2) розроблено механізми регулювання соціально-економічного розвитку м. Корюковка, що забезпечують стійкість розвитку міста.

Практична значущість. Практична значимість дослідження полягає в можливості використання його основних положень і результатів:

- у діяльності державних і місцевих органів влади при розробці програм соціально-економічного розвитку міст, містобудівних планів розвитку територій, нормативних документів;

- при контролі та оцінці ефективності діяльності державних і місцевих органів влади;
- у навчальному процесі при підготовці фахівців з місцевої економіки, а також в практиці підвищення кваліфікації державних службовців.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу та трьох розділів, поділених на підрозділи. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки, з них 71 сторінка основного тексту. Робота містить 5 рисунків, 6 таблиць та 1 додаток. Список використаних джерел налічує 55 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ

1.1. Концептуальні основи соціально-економічного розвитку міста

Міста з'явилися достатньо давно на певній стадії розвитку людства, але по праву вони стали центром суспільного життя всього лише у період промислової революції. Процес урбанізації характеризувався відтоком населення в міста і зростанням його кількості та розмірів. У місті людина має великий обсяг можливостей як економічного характеру, так і особистісного зростання. Крім величезної кількості перспектив, які надаються мешканцям великих міст, у них існує така ж величезна кількість різного роду проблем і ризиків. Створивши міста для особистої вигоди, люди зіткнулися з тим, що потрібно ще якось у них вижити. Постали проблеми самотності в натовпі великого міста, ослаблення особистих зв'язків, падіння моральності людини, девіантної поведінки, психічних відхилень і захворювань, і причиною всіх цих явищ було життя у місті.

Зростання міст та їхньої ролі у житті людей викликали науковий інтерес до проблеми міста і міського життя з боку різних наук. Місто стало об'єктом міждисциплінарного дослідження. Отже, визначень поняття «місто» багато.

Кожна наука виділяє певні функції, ознаки міста і, визначаючи цей феномен, робить акцент на певних його якісних характеристиках, але у дійсності місто охоплює все їхнє різноманіття. Отже, варто виділити лише підходи до визначення цього поняття.

Можна виділити 4 основних підходи до визначення поняття «місто» [25].

1) Функціональний підхід. Місто розглядається як поєднання функцій: політичної, релігійної, культурної, торгової, промислової тощо.

2) Правовий підхід. Акцент робиться на адміністративні права, правовий статус, адміністративно-територіальний устрій.

3) Економічний підхід. Виділяються такі ознаки міста, як автономність (незалежність від інших поселень подібного роду); диференціація зайнятості – переважно промисловість і торгівля; розподіл праці; концентрація виробництва.

4) Соціальний підхід. Місто розуміється як поселення / гуртожиток людей, концентрація людей на порівняно невеликій території, спільна діяльність, спрямована на досягнення спільної мети, задоволення соціальних потреб.

Досліджуючи місто, будемо дотримуватися соціально-економічного підходу, де головним є спільна діяльність людей. Далі простежимо, як соціологічна думка розглядала феномен міста, у чому специфіка соціологічного підходу.

Перші дослідження міст зводилися здебільшого до з'ясування та аналізу життя різних верств населення. До них можна зарахувати роботи Д. Кей-Шаттлуорт, Ф. Ле Пле, Л. Вілларме, А. Паран-Дюшатле. Ч. Бут зробив свій внесок у розвиток екології міста і соціального картування районів міста.

Умовно в соціологічному осмисленні феномена міст можна виділити два напрямки, які якісно відрізняються. Для першого місто – це, насамперед, люди, міська громада, спільнота. Другий відноситься до міста як до особливого простору, вмістилища. Витоки першого підходу були закладені ще в класичній соціології у роботі М. Вебера «Місто» (фрагмент більш великої праці). У своєму дослідженні він виходив із того, що городяни становлять особливий тип спільності людей, який характеризується більшою складністю соціальних взаємодій.

Для нього місто – це співтовариство городян. М. Вебер одним із перших заговорив про такі наслідки міського способу життя, як зниження

ймовірності особистісних контактів одночасно із зростанням частоти контактів узагалі [13].

Вчений виділив економічні ознаки міста, принципові його функції, проаналізував соціокультурні передумови його становлення.

Ф. Теніс відзначав, що для міст притаманні «громадські» відносини, засновані на раціональних договірних засадах, низький ступінь соціального контролю, високий ступінь відчуженості людей один від одного [17, с. 233]. У містах, незважаючи на велику кількість людей, людина ще більше відчуває себе самотньою, відносини між людьми знеособлені.

Ці ж ідеї розвиваються в роботах Г. Зіммеля, який так само зазначає, що збільшення контактів змінює їхню якість. Раціоналізм, байдужість, замкнутість і відособленість – характеристики міжособистісних відносин у місті. У містах не так сильне соціальне регулювання з боку соціальної групи, що є передумовою вільного і самобутнього розвитку особистості з одного боку, а з другого – таке звільнення призводить і до самотності [26].

Г. Зіммель говорить і про підвищене нервування, яке є причиною швидкої безперервної зміни вражень, про «інтелектуальний характер душевного життя» і про «блазированість великого міста», яка полягає у тому, що всі речі «представляються людині з притупленими почуттями одноманітно тьмяними і сирими, нічого не вартими, не гідними ніякої переваги перед іншими. Такий душевний стан є справжнім суб'єктивним відображенням усеpronикного грошового господарства» [26]. Він зазначає, що самозбереження у великому місті здійснюється шляхом знецінення всього об'єктивного світу, що призводить до знецінення і власної особистості. До першого підходу варто віднести і роботу однієї з основоположників нового урбанізму Д. Джекобс «Смерть і життя великих американських міст» [26], написану в 60-х роках XX століття, у якій вона стверджує, що місто – це середовище, яке люди можуть зробити краще. Місто як екосистема потребує різноманітності, взаємодії різних елементів. Тротуари – це осередок міського життя, а міське співтовариство – важлива база для розвитку міста.

Таким чином, по-перше, у соціологічній думці під час аналізування феномена міста в першому підході робився акцент на відмінних рисах, особливості життя людей у місті, соціальних взаємодіях у міському просторі.

Другий підхід до вивчення міста був закладений у роботах представників Чиказької школи, які працювали в межах іншого підходу. Місто для них – це природна лабораторія, у якій перевіряється теорія соціальної екосистеми. Е. Берджес займався розробленням прикладного варіанту соціальної екології, проблемами урбанізації, соціальних патологій у міському середовищі, соціалізації особистості, сім'ї та громади. У контексті досліджуваної тематики особливо важливо відзначити, що він розробив дослідницьку процедуру – методику «концентричних зон», яка дозволяла виявити соціальну неоднорідність простору великого міста [8, с. 170].

Р. Парк був засновником соціально-екологічної концепції, ввів термін «міське середовище», який, на його думку, є джерелом соціальних хвороб і в той же час стимулом до мобільності та розвитку особистості. Р. Парк говорить про місто як про центр свободи, де кожна людина може реалізуватися, розкрити свої потаємні людські сили, де «всі заповітні сподівання і всі пригнічені бажання знаходять у місті те чи інше вираження» [40, с. 25].

Феномен міста складний і різноманітний, отже, можна дійти висновку про відсутність єдиного універсального підходу до визначення поняття «місто» в соціології, а відповідно, дати визначення, яке могло б відобразити все різноманіття якісних характеристик міста, процесів і явищ, що відбуваються у ньому доволі складно.

Беручи до уваги дослідження О. М. Заборова, виділимо основні якісні риси міста, які акцентують дослідники:

1. Просторове скупчення житла, речей, відносин.
2. Специфічна (міська) діяльність.
3. Міський спосіб життя.
4. Офіційний статус міста.

5. Місце у системі розселення.

6. Місто як специфічне середовище проживання – штучне середовище, життєве середовище як цілісність, система, взаємодія різних середовищ [20, с. 19].

Вже на початку третього тисячоліття основна частина населення світу мешкає в містах. Внаслідок процесу індустріалізації деякі міські агломерації простираються за межі кордонів політичних і адміністративних утворень, хоча й утворюють єдину міську систему. Мета управління сучасним містом полягають у тому, щоб забезпечити раціональне керування всіма міськими населеними пунктами, для того щоб розширити їх можливості до поліпшення умов життя населення [12, с. 35].

В сучасних умовах управління містом являє собою складний процес, зумовлений багатьма факторами, що впливають на нього і мають іноді протилежну спрямованість. Насамперед йдеться про процес державотворення, який супроводжується становленням системи місцевого самоврядування як інституту демократії і в якому місто відіграє особливу роль, оскільки воно є однією з основних ланок реалізації принципів та повноважень місцевого самоврядування, відображених у Всесвітній декларації та Європейській хартії про місцеве самоврядування та закріплених у Конституції України і Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Крім того, необхідно враховувати зміну характеру відносин у нашому суспільстві: послідовний перехід до ринку, що означає функціонування різноманітних форм власності, створення підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, дію інших законів та закономірностей у сфері економіки, побудову відносин між державою та підприємствами, державою та населенням, а також міжбюджетних відносин на новій основі. Безпосередньо процес управління, як відомо, розглядається з двох точок зору: як процес прийняття управлінських рішень та виконання певних функцій управління. В теорії менеджменту досі відсутня єдина думка

щодо кількості функцій державного управління та місцевого самоврядування.

Однак, на наш погляд, доцільно все ж використовувати розробки А. Файоля, одного з основоположників школи адміністративного управління, який розглядав п'ять основних функцій управління: планування, організацію, мотивацію, контроль і координацію. В умовах соціально-економічних перетворень, що відбуваються, зростає актуальність завдань удосконалювання міського управління. Управління слід здійснювати ефективно й надійно, для того щоб розвиток міста відповідав вимогам стійкості його як системи. Дефекти в системі керування містом можуть привести до зниження якості життя городян, до застою, або навіть до регресу міського розвитку й деградації міського середовища. Міське управління повинне забезпечувати соціально-економічний розвиток і відповідати складності самого міста як об'єкта управління [12, с. 39].

Специфіка міста як об'єкта управління зумовлює існування приватних принципів стратегічного планування, оскільки особливості об'єкта завжди відображаються в змісті функцій управління ним, включаючи функцію планування. Розглянемо універсальні принципи соціально-економічного розвитку міст (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Принципи соціально-економічного розвитку міст

Принцип	Зміст
1	2
Принцип єдності цілісності	Передбачає необхідність дотримання містом єдиного порядку здійснення стратегічного планування, обліку стратегічних цілей і пріоритетів вищого порядку, дотримання методичних рекомендацій по розробці та актуалізації стратегії соціально-економічного розвитку міста
Принцип розмежування повноважень	Визначає самостійність органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень у визначенні стратегічних цілей і завдань соціально-економічного розвитку міста, шляхів досягнення цих цілей і вирішення цих завдань з урахуванням специфіки конкретної території, інтересів місцевого співтовариства
Принцип наступності та безперервності	Означає, що розробка і реалізація стратегії соціально-економічного розвитку міста здійснюються з урахуванням результатів реалізації стратегічних документів, раніше прийнятих містом і відповідним

Продовження табл. 1.1

1	2
	суб'єктом України, планових і фактичних результатів, отриманих на кожному етапі реалізації стратегії
Принцип збалансованості системи стратегічного планування	Передбачає необхідність забезпечення узгодженості і збалансованості муніципальних документів стратегічного характеру по вертикалі (з документами місцевого і державного рівня) і горизонталі: в системі планування (прогнози – стратегія – план реалізації – бюджет – програми) зі стратегіями потенційних партнерів (інших міст)
Принцип результативності та ефективності стратегічного планування	Зумовлює необхідність досягнення заданих результатів, що забезпечують підвищення рівня і якості життя місцевого населення з найменшими витратами ресурсів
Принцип відповідальності учасників стратегічного планування	Означає, що учасники стратегічного планування в межах своєї компетенції несуть відповідальність за якість і своєчасність розробки та обґрунтованого коригування міської стратегії, досягнення цілей соціально-економічного розвитку міста, ефективність вирішення поставлених завдань
Принцип прозорості (відкритості) стратегічного планування	Визначає необхідність гласності процесу розробки міської стратегії, участі в ньому населення, залучення експертного, наукового співтовариства та інститутів громадянського суспільства до розробки та експертизи проекту стратегії, офіційної публікації стратегічних документів, звітів про проміжні та підсумкові результати їх реалізації
Принцип реалістичності	Означає, що при постановці стратегічних цілей і завдань соціально-економічного розвитку міста учасники стратегічного планування повинні виходити з реальних можливостей досягнення цілей і вирішення завдань у встановлені терміни, враховуючи ресурсні обмеження і ризики. Реалізація принципу пов'язана з розробкою сценаріїв соціально-економічного розвитку міста, що відрізняються обсягами використовуваних ресурсів (в тому числі зовнішніх), прогнозованими ймовірністю і силою впливу загроз, їх наслідками
Принцип ресурсної забезпеченості	Означає, що ресурсна база (фінансові та інші ресурси), передбачена для реалізації міської стратегії, покликана забезпечити досягнення поставлених стратегічних цілей і вирішення завдань соціально-економічного розвитку міста у встановлені терміни
Принцип вимірюваності цілей	Передбачає оцінку очікуваних результатів реалізації міської стратегії з використанням кількісних і якісних цільових показників, базовий склад яких визначено в Методичних рекомендаціях з розробки та актуалізації стратегії соціально-економічного розвитку міста, затвердженим відповідним суб'єктом України
Принцип відповідності показників цілям	Означає, що показники, передбачені в міській стратегії, повинні відповідати цілям соціально-економічного розвитку не тільки конкретного міста, а й систем більш високого порядку (національна економіка, економіка регіону)
Програмно-цільової	Чи означає розробку і реалізацію на території міста державних і міських програм, орієнтованих на досягнення цілей територіального розвитку, встановлених в міській стратегії і стратегії розвитку відповідного суб'єкта України

Джерело: [6, с. 86-87]

У найзагальнішому вигляді принципи соціально-економічного розвитку міст являють собою основні правила, дотримання яких покликане забезпечити розробку науково обґрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку міста. Їх ефективне застосування пов'язане з розширенням їх змістовної інтерпретації, що враховує особливості розробки міських стратегій.

Сталий розвиток міста взаємозалежний і взаємопов'язаний з такими характеристиками як безпека і адаптивність. Вони являють собою одночасно, з одного боку, сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність і стійкість розвитку системи, її здатність до постійного оновлення і самовдосконалення, з іншого – властивості системи, що виникають в результаті сталого розвитку. Сукупність стійкості, безпеки і адаптивності утворюють специфічні ресурси життєдіяльності території.

Отже, можна зробити висновок, що сталий соціально-економічний розвиток міст вимагає відповідного ресурсного забезпечення, яке дозволяє не тільки підтримувати на певному рівні соціальну, екологічну та економічну сфери, але і компенсує вже наявний і виникаючий збиток навколишнього середовища, а також самовідтворює достатні за обсягом і якістю ресурсів. В умовах обмеженості ресурсів і все більш зростаючих потреб, це є складним завданням. Для її вирішення на місцевому рівні потрібно формування системи ресурсного забезпечення сталого розвитку території та її адекватне управління.

1.2. Алгоритм та методика аналізу та оцінювання розвитку міст

Сучасні соціально-економічні процеси мають відмінності, які визначені окремо за темпами розвитку і за термінами, а також за їх наслідками. Відповідно в процесі їх вивчення визначена відповідна типологізація. Соціально-економічні процеси поділяються на чотири основні форми:

- інформованість населення про процес;

- форма, яку приймає сам процес;
- рухома сила процесу;
- результат або підсумок процесу [18].

В даний час, соціально-економічний розвиток представляє собою певний цілеспрямований процес перетворення. По суті соціально-економічний розвиток виступає в ролі складного поступального переходу, який в свою чергу проходить за допомогою певних механізмів.

Місто, виступаючи в ролі ускладненої соціально-економічної системи, одночасно повинно володіти наступними факторами:

- стійкість до кризових ситуацій;
- націленість на ефективні і сприятливі зміни.

Для того, щоб місто змогло забезпечити і підтримати всі фактори життєзабезпечення, воно повинно бути з розвиненою системою аналізу та управління. Відповідно управління соціально-економічним розвитком повинно бути націлене на ефективне підвищення рівня муніципальної діяльності та підвищення якості життя населення. Таким чином, одним з основоположних факторів соціально-економічного розвитку є аналіз [26].

Аналітичне дослідження є невід'ємною частиною ефективного управління містом. Оно становить механізм збору, аналізу і інтерпретації даних, що дозволяє зрозуміти ситуацію в місті, прогнозувати можливі ризики і виробляти стратегії управління на основі об'єктивних фактів і доказів.

Основні причини важливості аналітичного дослідження до управління містом включають:

1. Освітлення проблем: аналітичне дослідження дозволяє ідентифікувати ключові проблеми, з якими стикається місто, такі як забруднення, транспортні проблеми, соціальне напруження тощо. Це допомагає визначити пріоритети і направити ресурси на найбільш важливі сфери.

2. Розуміння потреб громадян: аналіз даних про життя і потреби мешканців міста допомагає зрозуміти їхні пріоритети та проблеми. Це

дозволяє розробити політики та програми, спрямовані на задоволення цих потреб і покращення якості життя.

3. Оцінка ефективності політик і програм: аналітичні дані допомагають визначити, наскільки успішні конкретні політики та програми. Вони дозволяють оцінити результативність і виявити потребу в змінах або покращеннях.

4. Прогнозування та планування: аналітичні дані дозволяють прогнозувати майбутні тенденції і ризики, що дозволяє місту планувати та вживати передбачувальні заходи. Наприклад, вони можуть допомогти визначити потребу в нових житлових комплексах, інфраструктурних проєктах або законодавчих змінах.

5. Підтримка рішень на основі доказів: аналітичні дані допомагають уникнути суб'єктивності і підтримують прийняття рішень на основі об'єктивних фактів. Вони надають обґрунтовану основу для політичних рішень і допомагають забезпечити прозорість і відповідальність управління.

Отже, аналітичне дослідження є необхідним інструментом для управління містом. Воно допомагає зрозуміти ситуацію, а також визначити проблеми соціально-економічного розвитку міст.

Об'єкти аналітичного дослідження до управління містом можуть бути різного характеру і включати:

1. Демографічні дані: населення, структура населення за віком, статтю, соціально-економічний статус, розподіл за професіями тощо. Ці дані дозволяють зрозуміти демографічні тенденції міста та прогнозувати майбутні зміни.

2. Економічні дані: ВВП міста, рівень безробіття, обсяги промислового виробництва, зайнятість за галузями, інвестиції в місцеву економіку. Ці дані допомагають оцінити економічний стан міста та вплив різних факторів на його розвиток.

3. Інфраструктура: доступність транспорту, якість доріг та інших інженерних комунікацій, наявність освітніх установ, медичних закладів,

культурних центрів, спортивних споруд тощо. Аналіз інфраструктури дозволяє виявити проблемні сфери та розробити стратегії їх вдосконалення.

4. Екологічні дані: рівень забруднення повітря, води, ґрунту, наявність зелених зон, детальний аналіз впливу транспорту та промисловості на екологію. Ці дані важливі для прийняття рішень щодо охорони довкілля та забезпечення сталого розвитку міста.

5. Соціальні дані: рівень освіти, здоров'я, культурного розвитку, злочинності, житлова ситуація, включеність громадян у рішення міських питань. Аналіз соціальних даних допомагає відстежувати тенденції та визначити пріоритети у сфері соціального розвитку міста.

6. Технологічні дані: рівень доступності інформаційних технологій, розповсюдженість мобільного зв'язку, наявність інтернет-покриття, розвиток смарт-градів тощо. Ці дані дозволяють оцінити технологічний розвиток міста і розробити шляхи впровадження нових технологій у керування міськими процесами.

Ці об'єкти аналітичного дослідження надають інформацію, необхідну для формування стратегій розвитку міста

Методика аналізу ефективності соціально-економічного розвитку міста складається з нижченаведених етапів:

1. Перший етап полягає в аналізі показників соціально-економічного розвитку. У разі аналізу соціально-економічного розвитку міста проводять аналіз наступних показників:

- середня заробітна плата;
- оборот роздрібної торгівлі;
- прожитковий мінімум (середній показник за 1 рік);
- рівень безробіття;
- обсяг платних послуг населенню;
- кількість злочинів на 1000 осіб;
- введення житла для населення;
- число народжених і померлих на 1000 осіб [17].

2. Другий етап в методиці аналізу соціально-економічного розвитку міста полягає в розрахунку темпу приросту по основним показникам.

3. Третім етапом є SWOT-аналіз, що являє собою такий метод стратегічного планування, який полягає у виявленні факторів внутрішнього і зовнішнього середовища і розподілі їх на 4 складові категорії:

- сильні сторони;
- слабкі сторони;
- можливості;
- загрози.

Факторами внутрішнього середовища є сильні і слабкі сторони об'єкта аналізу, тобто на що здатний сам об'єкт аналізу і до факторів зовнішнього середовища відносяться можливості і загрози, тобто те, що може вплинути із зовні і це неможливо проконтролювати.

4. Четвертий етап проходить як заключний етап аналізу соціально-економічного розвитку міста і виводяться проблеми згідно з отриманими результатами в попередніх етапах.

Таким чином, представлена методика аналізу соціально-економічного розвитку міста дозволяє повністю провести аналіз існуючої системи соціально-економічного розвитку досліджуваного міста.

Як відомо, розвиток міст – досить багатовимірний і багатоплановий процес, який зазвичай починається з узгодження інтересів всіх груп населення, і в першу чергу в таких областях, як політичної, соціальної, економічної та екологічної.

В умовах кризи найбільшого значення набуває раціональне використання дохідної частини бюджету, яка безпосередньо пов'язана з рівнем життя населення. У більшості країн основний рівень витрат спрямований на задоволення соціальних та екологічних потреб, оскільки тут досягається найбільший стабілізаційний ефект.

Якщо використовувати при розробці стратегії міст концепцію сталого розвитку і гармонізації відносин людства і біосфери за умови усвідомлених

обмежень на споживання ресурсів, то можна отримати модель оптимального міста, або міста, що гармоніює з біосферою.

В даний час при обґрунтуванні планів розвитку міст на чільне місце ставиться мета вищого рівня – створення найбільш сприятливих умов для життєдіяльності населення, на другому рівні формуються тактичні цілі, такі як поповнення бюджетів за рахунок збільшення доходів, поліпшення освіти, харчування та охорони здоров'я, оздоровлення навколишнього середовища, збереження рівності можливостей. Відповідно обраним цілям вибудовується система критеріїв (показників), за якими робиться висновок про досягнутий рівень розвитку міста і перспективи його зростання. До числа таких показників відносяться: індекс розвитку міста, індекс розвитку людини, індекс задоволеності людини життям і працею, індекс безпеки середовища проживання. Кожен з цих показників має свою методику обчислення, наприклад, індекс розвитку людини включає в себе: очікувану тривалість життя при народженні; можливість отримання освіти; величину душевого доходу і ін.

В рамках концепції «людського розвитку» (Human Development Project) рівень життя людини встановлюється не тільки рівнем добробуту (середньодушовими обсягами доходів і споживання), а й відсутністю соціальної дискримінації (між соціальними групами, статями, поколіннями), а також залученістю людини в процеси прийняття економічних, політичних та екологічних рішень, що зачіпають його життя і життя майбутніх поколінь.

У більшості високорозвинених країн виділяють два рівня добробуту населення:

– перший рівень – стійке задоволення первинних потреб людини (сім'ї) в обсягах, необхідних для підтримки нормальної життєдіяльності – харчуванні, одязі, житлі, охороні здоров'я, особистій безпеці та екології;

другий рівень – матеріальний достаток, при якому досягнутий рівень насичення первинних потреб дозволяє перейти до раціонального індивідуально-орієнтованого типу задоволення різноманітних потреб. На

цьому рівні розвитку все більш актуальними стають питання гармонії суспільства і природи. Такий рівень життя є орієнтиром для багатьох країн, що розвиваються [20].

Для визначення рівня розвитку міста часто на практиці використовують індекс CDI, що відображає:

- стан інфраструктури міста (забезпеченість житлових приміщень водопроводом, каналізацією, електрикою, телефоном);
- організацію збору та видалення відходів (очищення стічних вод, видалення твердих відходів);
- стан здоров'я населення (середня тривалість життя при народженні, дитяча смертність);
- стан освіченості населення (рівень грамотності дорослого населення, сукупний показник охоплення тих, хто вступив до навчальних закладів);
- обсяги міського продукту (питома сумарний обсяг виробництва базових галузей економіки) [15].

Численні дослідження соціально-економічної сфери міст привели вчених і практиків до необхідності вироблення моделі оптимального міста, від якої можна проводити відлік стану досліджуваного міста.

У поняття «оптимальне місто», включається таке міське поселення, в якому розміщення промислових підприємств, житла, громадських і культурних установ, об'єктів комунальної сфери узгоджується з вимогами екології та забезпечує гідний рівень життя людства. На практиці формування оптимального міста відтворюється через моделювання його просторової структури, що відтворює універсальні, стійкі зв'язки між елементами міста, що не залежать від специфіки його конфігурації, клімату, ландшафту, регіональних, демографічних та інших особливостей.

В якості одного з показників розвитку промислово розвинених міст можна використовувати модель «місто – підприємство». На основі ситуаційного підходу в даній моделі фіксуються основні області взаємодії

двох суб'єктів по досягненню найбільших результатів у розвитку соціальної та екологічної сфер.

Цей алгоритм та методика можуть бути застосовані для аналізу та оцінки розвитку будь-якого міста, забезпечуючи систематичний підхід до вирішення проблем та покращення якості життя мешканців.

Отже, можна зробити висновок, що представлені вище методичні підходи і проведені на їх базі розрахунки дозволили, на наш погляд, досить об'єктивно комплексно оцінити рівень соціально-економічного розвитку окремих міст як в цілому, так і за окремими сферами (підсистемами) їх життєдіяльності, і можуть бути використані в якості додаткової інформаційно-аналітичної підтримки для інформаційної системи прийняття рішень, наприклад, при розробці, реалізації та коригування стратегій соціально-економічного розвитку міст.

1.3. Зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст

Аналіз сучасного досвіду в області стимулювання соціально-економічного розвитку міст, накопиченого в зарубіжних країнах, узагальнення, систематизація і селекція його продуктивних компонентів можуть сприяти вдосконаленню української практики.

Слід зазначити, що в якості важливого принципу організації стимулювання визначається децентралізація процесу підготовки та прийняття рішень по соціально-економічному розвитку території. Його реалізація, наприклад, в США знаходить відображення в концепції місцевої громади і зв'язується з розробкою стратегічних планів її розвитку, що включають:

- оцінку господарської ємності і допустимого антропогенного навантаження на природне середовище території, яку займає місцева громада;

- визначення потреб громади та доступності економічних, природних і людських ресурсів для їх забезпечення;
- удосконалення системи місцевого самоврядування та впровадження в неї принципів сталого розвитку;
- залучення жителів громади в прийняття рішень за ключовими питаннями муніципального розвитку [1].

Аналогічний підхід простежується і у практиці європейських країн. Так, у Великобританії одним з ключових принципів територіального розвитку є імператив, згідно з яким економічне пожвавлення найкраще забезпечити за допомогою локального розвитку, ніж екзогенного перерозподілу діяльності і ресурсів. Звідси – необхідність наближення політики до місцевих центрів прийняття рішень [2].

Заслуговує на увагу принцип, що визначає необхідність професіоналізації діяльності зі стратегічного планування та місцевого економічного розвитку. Його практична апробація здійснюється за допомогою створення структур, що концентрують висококваліфіковані кадри, які безпосередньо беруть участь в обґрунтуванні напрямків і механізмів територіального розвитку.

Так, у Канаді функціонують спеціально створені професійні асоціації спеціалістів з економічного розвитку, члени яких залучаються до діяльності по зміцненню та диверсифікації місцевої економіки. Понад 30 років тому була створена програма економічного розвитку Університету Ватерлоо як структура для підготовки спеціалістів з економічного розвитку канадських міст [3].

У США органи виконавчої влади на рівні міст мають спеціальні комісії або агентства з економічного розвитку, що відповідають за підготовку цільових програм, що передбачають підвищення якості життя населення, посилення конкурентних позицій території. Головна їх мета – сприяти розвитку в конкретному територіальному утворенні бізнесу, зростанню виробництва перспективних товарів і послуг, створенню робочих місць. Вони

активно займаються роботою по вдосконаленню ресурсного потенціалу районів і поселень [4].

У Франції такий принцип реалізований при організації міжкомунального співробітництва. Для того, щоб краще виконувати функції, покладені на комуни, вони утворюють публічно-правові міжкомунальні об'єднання, одним із завдань яких стає розробка проектів у сфері економічного розвитку [5].

Принципово значущим для стратегічного планування є поняття стейкхолдера – людини або організації, чиї інтереси суттєво пов'язані з даним містом і чиї ресурси дозволяють істотно впливати на його розвиток. Зауважимо, що стейкхолдери представлені не тільки внутрішніми групами учасників, а й зовнішніми (щодо даного місцевого співтовариства) організаціями.

Врахування думок широкого та різноманітного кола стейкхолдерів – важливий принцип розробки стратегічних планів. Дослідники обґрунтовано відзначають, що якщо стейкхолдери залучені в цикл стратегічного планування на його ранніх стадіях, то велика ймовірність підтримки ними ключових проектів стратегічного плану. Важливо також їх участь в оцінці сучасного стану зовнішнього середовища і в виборі реалістичних стратегічних проектів [3, с.29].

Логічним виглядає теза, що в стимулюванні розвитку міст важливий не тільки результат – стратегічний план як підсумковий документ, а й процес його розробки та оновлення, що забезпечують акумуляцію знань, виявлення ідей та ініціатив, досягнення суспільної злагоди.

Вважаємо, що такий імператив повинен мати більш жорстку версію: не тільки врахування інтересів різних груп стейкхолдерів, а й їх узгодження, балансування інтересів, відображається як в цільовій функції стратегічних планів, так і в застосовуваних формах і методах їх здійснення.

Враховуючи, що місто включено як підсистеми в регіональну, національну, світову соціально-економічну системи, кожна з яких має кілька

груп впливу на міський розвиток, склад стейкхолдерів відрізняється високою різноманітністю. Він включає, зокрема, федеральні і регіональні влади, великий приватний бізнес, що має виробництва на даній території або розглядає її в якості ринку збуту, партії, інші громадські організації та ін.

Один з ключових принципів розробки та реалізації стратегічних планів – партнерство між різними рівнями управління, приватним і громадським секторами, різними видами бізнесу, соціальними і професійними групами, муніципалітетами. Він знаходить відображення, в т.ч., в інтеграції стратегій, що розробляються на кожному рівні влади.

Звертає на себе увагу підхід, вперше апробований в Голландії і широко використовуваний в країнах Західної Європи, важлива відмінна риса якого – впровадження системи планування за принципом «знизу – вгору» («bottom – up»).

Важлива риса «підходу РОМ» – залучення до вирішення проблем на основі діалогу сторін, що представляють різні рівні влади. Основна ідея підходу – це те, що беруть участь сторони досягають вигідних для себе рішень на основі консенсусу. Незважаючи на те, що планування територіального розвитку було ініційовано центральним урядом, воно здійснює лише загальну координацію і фінансування, в той час як реально керують проектами регіональні та муніципальні влади.

Повний цикл «підходу РОМ» складається з трьох основних фаз: початкової, фази планування і фази здійснення проекту. На початковій фазі виявляються проблеми, а також намічаються шляхи їх вирішення. Неодмінна умова – згода всіх сторін на участь у вирішенні проблеми. Попередня згода дає можливість більш детально обговорити програму дій, а також визначити методи вирішення проблеми.

Попередня фаза закінчується підписанням угоди, яка знаменує початок фази планування. План дій складається за участю всіх зацікавлених сторін. Як правило, цьому передують проведення дослідження, тривалість якого варіюється в залежності від складності проекту. Після схвалення плану

сторони підписують заключну угоду, яка поряд з іншими угодами формує пакет документів, що направляється на затвердження до парламенту, асамблею провінції, а також муніципалітету. У розгляді проекту беруть участь не тільки чиновники, а й представники різних цільових груп (промисловості, сільського господарства, транспорту та ін.), а також громадськість. Після остаточних погоджень проект переходить у заключну фазу реалізації [16].

Важливий принцип – забезпечення активної позиції жителів міста, їх безпосередньої участі в розробці стратегії розвитку міста. Апробовано безліч інструментів, що забезпечують залучення громадськості в стратегічне планування. У їх числі:

- опитування мешканців для визначення сучасних цінностей та бачення міста в довгостроковій перспективі;
- розробка та підтримка спеціального інтерактивного веб-сайту для поширення інформації про процес стратегічного планування та спілкування з мешканцями через цей сайт;
- тематичні дискусії в режимі онлайн;
- спілкування з мером, членами міської ради в Інтернеті (чат);
- громадські презентації стратегії та програм її реалізації та ін.

Центральним у виробленні стратегії є вибір цілей. З метою верхнього рівня немає суттєвих відмінностей. Головною метою, як правило, стає підвищення якості життя в місті на основі економічного зростання. Відмінності з'являються тоді, коли мова йде про конкретні завдання нижчого рівня «дерева цілей». Крім того, майже кожне місто формулює свою специфічну мету, наприклад:

- бути «відкритим містом», міжнародним містом та містом культури (Амстердам);
- стати «столицею інформації ЄС» і «центром транспортних перевезень ЄС» (Кельн);
- розвиватися як центр технологічних інновацій (Манчестер) [6].

Різниця міст за положенням, місцем, займаним ними в регіональній і національній системах, інші важливі умови і фактори обумовлюють різноманітність прийнятих і реалізованих стратегій. У той же час існує і інваріантний склад стратегічних напрямків, який включає: поширення передових технологій і знань; поліпшення ділового клімату; стимулювання інвестицій; формування і розвиток конкурентоспроможних кластерів; сприяння галузям з високим інноваційним потенціалом; розвиток інфраструктури міста на інноваційній основі; розвиток туризму; підтримка зайнятості та зростання кваліфікації; підтримка малих і середніх підприємств; підтримка заснування нових підприємств; регіональне співробітництво; міжнародне співробітництво та ін.

Унікальна роль в економічному розвитку територій відводиться в стратегічних планах підприємництва. Особливий акцент робиться на поліпшення рівня його конкурентоспроможності, перш за все, в області передових технологій, біотехнології, інформаційних технологій і телекомунікацій.

У стратегічних планах розвитку великих міст особливе місце займає університет, в позиціонуванні вкладу якого в місцевий розвиток фокусується увагу на широкому спектрі вигод, які можуть бути отримані від діяльності університету: створення нової інтелектуальної власності; її комерціалізація; підготовка кадрів; залучення та утримання молоді; економічний внесок; інфраструктурне забезпечення. Продуктивним моментом стратегії територіального розвитку стало висунення в якості її ключового напрямку розширення форм взаємодії бізнесу та університетів (наукові парки, агентства з передачі технологій та ін.) [3].

Слід звернути увагу також на посилення зовнішньоекономічного аспекту в планування розвитку великих міст. В основі цього процесу – глобалізація економіки, що виявляється в інтернаціоналізації економічних зв'язків. Вона супроводжується високими темпами зростання прямих іноземних інвестицій, набагато перевершують темпи зростання світової

торгівлі. Інвестиції відіграють ключову роль у трансферті технологій, промислової реструктуризації, освіті глобальних підприємств.

Актуалізація зовнішньоекономічного аспекту зумовила застосування інструментарію міжнародного маркетингу при розробці програмних документів територіального розвитку.

Перехід більшості розвинених країн до розробки та реалізації національних стратегій сталого розвитку актуалізував проблему збереження високої якості навколишнього середовища. Введення екологічного компонента в цільову функцію планів соціально-економічного розвитку територій пов'язаний з оновленням складу індикаторів, використовуваних в плануванні і моніторингу.

Так, в США в сукупність показників, застосовуваних в плануванні і контролі і відображають якість життя населення, включені: кваліфікація у віці 19 років; тривалість здорового життя; дома, непристосовані для життя; викиди парникових газів; дні з середнім і високим рівнем забруднення повітря; річки хорошої і високої якості; популяції диких птахів; нові будинки, побудовані на освоєних землях; кількість вироблених і перероблених відходів [15].

Апробовано дві організаційні форми управління процесами реалізації стратегічних планів. У першому випадку цю функцію виконує структурний підрозділ міста, у другому – спеціально створена поза містом організація, заснована на принципах приватно-громадського партнерства. Існує ряд переваг такої організації (її називають «корпорацією економічного розвитку»: по-перше, досягнення цілей місцевого розвитку забезпечується не тільки міським фінансуванням, а й залучаються засобами бізнесу, домогосподарств; по-друге, її горизонтальна структура дозволяє швидко приймати рішення; по-третє, ця організація діє у звичному для бізнесу діловому середовищі, в рамках культури, зорієнтованої на клієнта [32].

Аналіз зарубіжної практики свідчить про те, що успішна реалізація стратегічного плану передбачає: вироблення системи вимірювань розвитку

міста; впровадження щорічного моніторингу результатів досягнення стратегічних цілей; розробку системи бюджетування; забезпечення кореспонденції структури щорічного звіту міста з цілями напрямки стратегічного розвитку.

Висновки до розділу 1

Необхідним для досягнення сталого соціально-економічного розвитку міст є відповідне ресурсне забезпечення. Це означає, що мають бути ресурси, які забезпечують не тільки підтримку соціальної, екологічної та економічної сфер, але й компенсують шкоду навколишньому середовищу, а також дозволяють відновлювати достатню кількість і якість ресурсів. З урахуванням обмеженості ресурсів та зростаючих потреб це є складним завданням. Для його вирішення на місцевому рівні потрібно створити систему ресурсного забезпечення сталого розвитку території та ефективне управління ним.

Алгоритм та методика аналізу та оцінювання розвитку міст дозволяють достатньо об'єктивно оцінити рівень соціально-економічного розвитку окремих міст в цілому і окремих сфер їх діяльності (підсистем) і можуть бути використані як додаткова інформаційно-аналітична підтримка для прийняття рішень, наприклад, при розробці, реалізації та коригуванні стратегій соціально-економічного розвитку міст.

Зарубіжний досвід стимулювання соціально-економічного розвитку міст показує, що успішна реалізація стратегічного плану передбачає: створення системи вимірювань розвитку міста; щорічний моніторинг досягнень стратегічних цілей; розробку системи бюджетування; відповідність структури щорічного звіту міста цілям та напрямкам стратегічного розвитку.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ МІСТА КОРЮКІВКА, ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Соціально-економічна характеристика м. Корюковка Чернігівської області

Місто Корюковка знаходиться в Чернігівській області України. Воно розташоване на річці Десна, за 43 кілометри від обласного центру - міста Чернігов. Населення Корюковки становить близько 11,5 тисяч осіб. Місто є важливим транспортним вузлом, через нього проходять автомобільні та залізничні маршрути. В Корюковці розташовані підприємства харчової, лісової та будівельної промисловості. У місті також знаходяться церква Святого Миколая та інші історичні пам'ятки.

Клімат Корюківки помірний, із достатнім зволоженням. Середньорічна кількість опадів становить 614 мм, у тому числі в теплий період – 439 мм. Середньорічна температура повітря – 6,1 °С. Абсолютний максимум температури повітря становить 37 °С, а мінімум – 35 °С.

Герб Корюківки – символ місцевого самоврядування міста Корюківки Чернігівської області (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Герб Корюківки

Джерело: [30]

Символ дуба в гербі пов'язаний з назвою громади. Корюка – прізвище першого поселенця-засновника. А саме слово «корюка» асоціюється з корою, корінням. Тому образ корчистого дуба з розгалуженим корінням символізує козака, який заснував поселення, оселившись і «пустивши коріння» на цьому місці. Цей символ також пов'язаний із Корюківським лісом – заповідними дібровами з дубами віком понад 100 років, і нарешті з Корюківським дубом – ботанічною пам'яткою природи віком понад 200 років. Крім того, символ дерева відображає такі особливості економіки міста, як традиційне паперове та меблеве виробництва. Червоний колір стовбура нагадує про Корюківську трагедію і символізує мучеництво й героїзм корюківчан у роки війни.

Зображення трьох булав на гербі Корюківки пов'язує громаду з козацькою епохою в історії України, оскільки саме на ці часи припадає час заснування Корюківки. Крім того, підкреслюється унікальний факт, що Корюківка в різний час була ранговим поселенням трьох українських гетьманів, кожен з яких – Самойлович, Мазепа і Полуботок – визначні діячі української історії. При визначенні маєтностей, що надавалися для

утримання гетьмана – «на ранг гетьмана», використовувалося формулювання «на булаву й особу його гетьманську».

Затвердження герба Корюківки відбувалось за таким сценарієм.

Керівництво міста на чолі з міським головою Ігорем Матюхою – закликали громадян надавати пропозиції (при цьому обумовлювалося, що до уваги беруться лише ідеї, і не оцінюється художнє оформлення) і звернулися до Українського геральдичного товариства з проханням надати фахові консультації та допомогти узагальнити результати конкурсу зі створенням остаточного варіанту герба і прапора міста.

Серед пропозицій щодо мотивів міської символіки найчастіше зазначалися такі:

- Переказ про заснування поселення в 1657 році козаком Омеляном Корюкою – переселенцем із Правобережної України;

- Козаччина, коли Корюківка входила до рангових маєтностей гетьманів Самойловича, Мазепи, Чернігівського полковника і наказного гетьмана Полуботка;

- Слава Корюківки в 19 столітті завдяки продукції цукрової фабрики, яка за високу якість одержала золоті медалі на Всеросійській виставці в Москві (1882 р.) і Всесвітній – у Парижі (1900 р.);

- Трагічні події Другої світової війни, коли Корюківка була центром партизанського руху на Чернігівщині і пережила каральну операцію під час якої фашистами було знищено близько 7 тисяч мирних жителів;

- Паперове виробництво, як провідна галузь сучасної економіки міста та віковічні діброви Корюківщини.

Прапор Корюківки – міський стяг міста Корюківка (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Прапор Корюківки

Джерело: [30]

«Квадратне полотнище, що складається з двох вертикальних смуг, від древка червона завширшки в 1/3 сторони прапора, на якій три срібні булави у перев'яз справа, одна над одною, руків'ями донизу. З вільного краю жовта смуга, на якій дуб із червоним стовбуром і зеленою кроною.»

Прапор Корюківки повторює символіку герба:

– Дуб – символізує козака, який заснував поселення, оселившись і «пустивши коріння» на цьому місці. Цей символ також пов'язаний із Корюківським лісом – заповідними дібровами з дубами віком понад 100 років, і нарешті з Корюківським дубом – ботанічною пам'яткою природи віком понад 200 років. Крім того, символ дерева відображає такі особливості економіки міста, як традиційне паперове та меблеве виробництва. Червоний колір стовбура нагадує про Корюківську трагедію і символізує мучеництво й героїзм корюківчан у роки війни.

– Булави – пов'язують Корюківську громаду з козацькою епохою в історії України, оскільки саме на ці часи припадає час заснування Корюківки. Крім того, підкреслюється унікальний факт, що Корюківка в різний час була ранговим поселенням трьох українських гетьманів, кожен з яких – Самойлович, Мазепа і Полуботок – визначні діячі української історії.

Візитка міста:

– Житло;

- ТЕС – тепло електро станція;
- Медичний центр з сучасним обладнанням;
- Риболовля – угіддя Вертеч;
- Річки міста;
- Вирощування кукурудзи;
- Вирощування пшениці на експорт;
- Аграрна промисловість громади;
- Фабрика «Слов'янські шпалери»;
- Корюківка місто добрих справ (молодь міста);
- Тваринництво;
- Економіка громади та плани на майбутнє;
- Готельно-туристичний комплекс Бреч;
- Вирощування коней гановерської породи;
- Бізнес міста;
- Деревообробний завод;
- Меблевий щит.

У даному місті працюють різноманітні компанії, зокрема Публічне акціонерне товариство «Слов'янські шпалери-КФТП», яке є найбільшим з усіх. Ця компанія заснована на місці спаленого цукрово-рафінадного заводу, який зруйнований за часів Другої світової війни. Продукція цієї фабрики експортується до країн СНД та ЄС, зокрема до країн Балтії та Польщі.

Також функціонують державне підприємство «Корюківське лісове господарство», виробничий сільськогосподарський кооператив ім. Горького та інші. Неабияку роль в розвитку міста відіграє малий бізнес. У Корюківці функціонує цілих 73 підприємства малого бізнесу та 639 фізичних осіб займаються підприємницькою діяльністю. Також місто має 100 торговельних підприємств, з яких 26 є споживчою кооперацією.

Місто Корюківка є привабливим для інвесторів завдяки наявності лісових масивів, кварцового піску, глини та торфу.

У Корюківці працюють різні навчальні заклади, зокрема гімназія, дві ЗОШ I-III ступенів та дві ЗОШ I ступеня, в яких навчається 1850 учнів. Також є школа мистецтв, спортивна школа, два дитячі садки із загальною кількістю 400 дітей. У місті знаходиться центральна районна лікарня на 220 ліжко-місць, а також аптеки, два будинки культури на 800 місць, дві бібліотеки, історичний музей та стадіон «Авангард». Завдяки районній газеті «Маяк» та районному радіомовленню, мешканці мають доступ до інформації. Крім того, є відділення комерційних і ощадних банків.

2.2. Динаміка основних показників економічного розвитку м. Корюківка

Основні тенденції економічного та соціального розвитку міста у 2020-2022 роках характеризуються наступним чином:

Виходячи з інформації, яка знаходиться на сайті м. Корюківка, можна зробити висновки, що власні доходи міста у 2022 року зросли на 20,44% (або на 3,04 млн. грн.) порівняно з 2020 роком (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка доходів м. Корюківка у 2020-2022 р.

Доходи	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2020 р.	
				+, -	%
Власні надходження	14 864 804	17 293 142	17 903 200	3038396	20,44
Дотації та субвенції	17 882 200	23 813 323	23 984 737	6102537	34,13
РАЗОМ:	32 747 004	41 106 465	41 887 937	9140933	27,91

Джерело: складено автором за даними [30]

У 2022 році доходи загального фонду бюджету міста становили 41 887 937 грн, з яких:

- власні надходження – 17 903 200 грн;
- базова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам – 2736300 грн;

- дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету – 2651400 грн.;
- освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 10622300 грн;
- медична субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 3264800 грн.

Перевагами діяльності м. Корюківка є забезпечення надання публічних послуг на належному рівні, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури.

Успіхи м. Корюківка за період 2020-2022 рр., перша половина 2023 року:

1. Працювали над енергоефективними та енергозберігаючими заходами (загальна сума – 3 426,786 тис. грн.):

- замінили старі дерев'яні вікна та двері на нові металопластикові енергозберігаючі у всіх закладах соціальної сфери міста на загальну суму 1 147,255 тис. грн.

- відремонтували покрівлі спортзалів у 3 ЗОШ громади на загальну суму – 885,668 тис. грн.

- відремонтували систему опалення з встановлення котлів тривалого горіння у 3 освітніх закладах на загальну суму – 423,399 тис. грн.

- відремонтували спортзали у 3 ЗОШ громади на загальну суму – 488,02 тис. грн.

- капітальний ремонт ДНЗ № 3 – 200, 00 тис. грн.

- будівництво освітлення в місті – 282, 444 тис. грн.

2. Придбали ігрові дитячі майданчики, качелі в місто на загальну суму 585,178 тис. грн.

3. Придбали шкільний автобус, загальна вартість – 1 670, 000 тис. грн. (з місцевого бюджету виділено – 501, 00 тис. грн., інша частина – 70% коштів фінансування із державної субвенції.)

4. У 2021 році прийняли участь у державній програмі «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України» – видатки на будівництво футбольного поля у ЗОШ І-ІІІ ст. № 3 – 1 499, 00 тис. грн. (749,5 тис. грн. бюджету з місцевого бюджету, 749,5 тис. грн. – державна субвенція) [30].

У табл. 2.2 наведемо динаміку та структуру видатків м. Корюківка за 2020-2022 рр.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура видатків м. Корюківка

Найменування галузі	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022/2020 р.	
	грн	%	грн	%	грн	%	+, -	%
Апарат управління	5201635	19,21	6790966	16,58	7509390	20,20	2307755	44,37
Охорона здоров'я			5229	0,01	92000	0,25	92000	-
Освіта	14931528	55,15	19952657	48,71	22094970	59,43	7163442	47,98
Культура і мистецтво	676060	2,50	1546881	3,78	1363530	3,67	687470	101,69
Фізична культура і спорт	-	-	98505	0,24	312550	0,84	312550	-
Соц. захист та соц. забезпечення	22000	0,08	52809	0,13	140000	0,38	118000	536,36
Житлово-комунальне господарство	274316	1,01	1036263	2,53	1031706	2,78	757390	276,10
Програмадські роботи	177238	0,65	201231	0,49	254553	0,68	77315	43,62
Внески статут КП	1198562	4,43	324540	0,79	-	-	-1198562	-100,00
Економічна діяльність	2923900	10,80	4825391	11,78	90000	0,24	-2833900	-96,92
Інша діяльність	359426	1,33	59135	0,14	-	-	-359426	-100,00
Міжбюджетні трансферти	1311969	4,85	6066335	14,81	3479301	9,36	2167332	165,20
РАЗОМ:	27076634	100	40959942	100	37178000	100	10101366	37,31

Джерело: складено автором за даними [30]

На основі отриманих розрахунків у табл. 2.2, можна визначити, що обсяги видатків м. Корюківка за досліджуваний період зросли на 37,31%, серед них головне місце займають видатки на освіту, на другому місці знаходяться міжбюджетні трансферти, а на третьому – культура і мистецтво.

Отже, кошти від держави спрямовуються на забезпечення надання освітніх, медичних послуг, інших функцій держави. Більшу частину надходжень громада отримує з власних доходів, які складаються з податкових та неподаткових надходжень.

2.3. Аналіз ефективності стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюківка

Для забезпечення управління процесом досягнення цілей і реалізації стратегії місцевого розвитку, створення можливості своєчасно відслідковувати та коригувати відхилення у ході виконання завдань необхідно розробити ефективну систему зворотного зв'язку шляхом запровадження моніторингу та оцінювання.

Моніторинг – це постійний процес збору даних про процес і показники виконання стратегії, що досягаються у ході її реалізації. Дані, отримані в процесі моніторингу, можуть бути основою для проведення оцінки ефективності програм у рамках стратегії.

Визначають два основні типи моніторингу:

1. Моніторинг ситуації – визначається факт зміни умов чи незмінний стан справ у громаді. Це також передбачає збір інформації про загальні тенденції соціально-економічного розвитку, зміни державної політики, інституційні зміни тощо.

2. Моніторинг процесу передбачає відстежування прогресу щодо впровадження тих чи інших елементів програми та досягнення конкретних коротко- та середньострокових результатів.

Моніторинг має бути:

- об'єктивним і прозорим;
 - джерелом забезпечення громадськості та установ, котрі фінансують реалізацію компонентів стратегії, необхідною інформацією;
 - системним і постійним – тобто забезпечувати постійний збір та аналіз інформації упродовж періоду життєвого циклу стратегії. Збір та аналіз інформації має бути організаційно забезпеченим на основі затвердженої методології й згідно з планом;
 - таким, що забезпечує впровадження стратегії згідно з наміченим планом, надаючи інформацію щодо проблем, які необхідно усувати, та щодо своєчасності реалізації проектів і заходів;
 - корисним і таким, що використовується, – інформація, зібрана за допомогою системи моніторингу, має давати змогу організації чи керівництву програми вчитися з успіхів та помилок, приймати своєчасні й правильні рішення;
 - таким, що допомагає встановлювати цілі й індикатори для всіх коротко-, середньо- та довгострокових результатів.
- Оцінювання є невід'ємною специфічною складовою стратегічного планування, що виконує такі завдання:
- з'ясовувати на якомогі ранішній стадії, що відбувається із реалізацією стратегії місцевого розвитку, і вчасно запроваджувати коригуючі заходи;
 - визначати, якою мірою діяльність у рамках реалізації стратегії плану досягає заздалегідь визначених цілей, особливо для ухвалення рішень про те, чи варто продовжувати виконання того чи іншого заходу (проекту);
 - випробовувати нові підходи до виконання програм у рамках стратегії шляхом реалізації пілотних проектів із подальшим оцінюванням їх результатів (перевірка нових ідей);

– визначати, яка з версій оперативних програм чи проектів забезпечує кращі результати, щоб згодом її було прийнято як робочу (вибір найкращого варіанта з кількох альтернатив);

– добиватися розуміння необхідності подальшого фінансування проекту в рамках стратегії місцевого розвитку (ухвалення рішення про продовження фінансування).

Оцінювання неодноразовий захід, проте здійснюється в міру виникнення необхідності глибшого й масштабнішого аналізу взаємозв'язку між проблемами та запитами цільової групи (чи груп), на задоволення якої (яких) спрямовані заходи стратегії, та станом їх упровадження.

Ефективність стимулювання соціально-економічного розвитку м. Корюківка з урахуванням визначених програм та проектів соціально-економічного розвитку визначимо за допомогою порівняння прогностичних показників з фактичними даними соціально-економічного розвитку у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Фактичні та планові показники економічного і соціального розвитку м. Корюківка на 2024 рік

Показники	2022 р. факт	2023 р. факт	2024 р. прогноз	Відхилення 2024 р. до 2023 р.	
				+, -	%
1	2	3	4	5	6
Кількість діючих малих підприємств, одиниць	95	90	92	2	102,22
Кількість середніх підприємств, одиниць	12	14	15	1	107,14
Кількість фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, осіб	794	710	715	5	100,70
Обсяг капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у фактичних цінах, млн. грн.	356,4	270,0	290,0	20	107,41
Обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу, тис. грн.	13,1	10,1	11,0	0,9	108,91
Обсяг прямих іноземних інвестицій нарастаючим підсумком, тис. дол. США	3,1	3,1	3,1	0	100
Зовнішньоторговельний оборот товарів, млн. доларів США	100051,8	99108,3	99631,8	523,5	100,53

Експорт товарів, тис. доларів США	34510,1	33591,8	33986,8	395	101,18
Імпорт товарів, тис. доларів США	65541,7	65516,5	65645	128,5	100,20
Середньомісячна заробітна плата штатного працівника, гривень	4900	6100	6400	300	104,92

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6
Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації безробітних громадян, осіб	166	170	180	10	105,88
Залучення громадян до участі у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру, осіб	278	230	230	0	100

Джерело: складено автором за даними [30]

На основі отриманих даних у табл. 2.2 бачимо, що соціально-економічний розвиток м. Корюківка у 2024 році має поліпшитися. Так кількість діючих малих підприємств повинна збільшитися на 2, середніх підприємств – на 1 та фізичних осіб-суб’єктів підприємницької діяльності – на 5. Обсяг капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у 2024 році повинен зрости на 20 млн. грн. Обсяг прямих іноземних інвестицій наростаючим підсумком становитиме 3,1 тис. дол. США як і у попередніх роках, а от зовнішньоторговельний оборот товарів у місті зросте на 523,5 млн. доларів США. За даних умов середньомісячна заробітна плата штатного працівника збільшиться на 300 грн. Отже, проведені розрахунки свідчать, що складання перспективних програм економічно-соціального розвитку м. Корюківка підвищить її зовнішньоторговельний потенціал та покращить розвиток малого та середнього бізнесу, що і планувалося міською адміністрацією.

Висновки до розділу 2

Місто Корюківка знаходиться в Чернігівській області України. Воно розташоване на річці Десна, за 43 кілометри від обласного центру - міста

Чернігов. Населення Корюковки становить близько 11,5 тисяч осіб. Місто є важливим транспортним вузлом, через нього проходять автомобільні та залізничні маршрути. В Корюковці розташовані підприємства харчової, лісової та будівельної промисловості. У місті також знаходяться церква Святого Миколая та інші історичні пам'ятки.

Перевагами діяльності м. Корюківка є забезпечення надання публічних послуг на належному рівні, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури. Отже, кошти від держави спрямовуються на забезпечення надання освітніх, медичних послуг, інших функцій держави. Більшу частину надходжень громада отримує з власних доходів, які складаються з податкових та неподаткових надходжень.

Соціально-економічний розвиток м. Корюківка у 2024 році має поліпшитися. Так кількість діючих малих підприємств повинна збільшитися на 2, середніх підприємств – на 1 та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності – на 5. Обсяг капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у 2024 році повинен зрости на 20 млн. грн. Отже, проведені розрахунки свідчать, що складання перспективних програм економічно-соціального розвитку м. Корюківка підвищить її зовнішньоторговельний потенціал та покращить розвиток малого та середнього бізнесу, що і планувалося міською адміністрацією.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ І ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МІСТ

3.1. Перспективні напрями активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюківка

До основних чинників, що гальмують соціально-економічний розвиток Корюківської територіальної громади належать:

- брак власних коштів підприємств для здійснення інвестування в розвиток;
- безробіття та наявність тіньової зайнятості населення;
- незадовільний стан житлово-комунального господарства (зношеність мереж теплопостачання та частково водопровідно-каналізаційного господарства,);
- забрудненість берегів рік, ставків побутовими відходами;
- дисбаланс попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці, високе навантаження найнятих громадян на одне вільне робоче місце, що дає можливість для відкриття та створення нових фізичних та юридичних осіб у сферах виробничої діяльності:
 - залишається низьким рівень фінансування медичної галузі та недостатнє кадрове забезпечення кваліфікованими медичними працівниками;
 - недостатній рівень гуманітарних послуг, необхідність продовження роботи щодо подальшого проведення матеріально – технічного забезпечення та проведення ремонту міських дошкільних навчальних закладів, надання матеріальної допомоги загальноосвітнім закладам, культури і спорту;
 - незадовільна забезпеченість потреб населення в пасажирських перевезеннях.

Вирішення цих проблем планується шляхом реалізації основних пріоритетних напрямів, завдань та заходів, які передбачені Планом

соціально-економічного та культурного розвитку Корюківської міської територіальної громади на 2024 рік.

Для активізації соціально-економічного потенціалу м. Корюківка вважаємо необхідним створити бренд даного міста.

Сформуємо бренд міста Корюківка, Чернігівської області.

1. Опис ситуації, проблем та мети.

Замовник технічного завдання: Корюківська міська рада.

Підстави технічного завдання:

Розробка «Маркетингової стратегії міста Корюківка до 2025 року»;

Результати проведених досліджень, роботи з різними цільовими групами щодо розробки бренду, під час яких сформовано Концепцію бренду міста Корюківка.

Мета технічного завдання:

– Створення унікального дизайну бренду міста Корюківка та системи візуальної ідентифікації (бренд-буку) міста, що сприятиме підвищенню привабливості бізнес-середовища, реалізації міжнародних проектів, залученню інвестицій, встановленню партнерських відносин з українськими та європейськими містами, збільшенню кількості гостей міста, посилення самоідентифікації мешканців.

– Створення дизайну бренду є складовою маркетингової стратегії міста Корюківка, що розроблена Робочою групою на основі аналізу його ідентичності, з урахуванням цілей брендингу та аспектів позиціонування міста для визначених цільових аудиторій.

– Основою для виконання робіт з візуалізації є Концепція бренду міста Корюківка, сформована у вигляді системи взаємопов'язаних ідей, асоціацій, образів і символів, ключових ознак бажаного іміджу міста. Формування позитивного іміджу сприятиме подоланню проблем розвитку економіки міста, зменшить негативний вплив недосконалого законодавства та процесів глобалізації. Сприятливий позитивний імідж значно підвищить шанси Корюківки залучити зовнішні інвестиційні ресурси в інфраструктуру міста,

створити нові високопродуктивні підприємства з якісними робочими місцями, що сприятиме сталому економічному зростанню, яке принесе значні вигоди для міста та покращення якості життя для всіх мешканців.

Завдання, які вирішуються за допомогою брендингу міста:

- Осучаснення іміджу міста, яке має стати впізнаваним в Україні та за її межами.

- Залучення інвестицій, позиціонування міста, як надійного й цікавого партнера, створення нових виробництв, робочих місць, напрямків бізнесу, нових напрямків місцевої економіки.

- Утримання молоді на території міста, зменшення відтоку фахівців і залучення нових, використання інтелектуального потенціалу мешканців.

Очікувані результати виконання технічного завдання:

- Розроблений, ухвалений робочою групою з розробки маркетингової стратегії міста, схвалений громадськістю та погоджений представниками місцевої влади логотип і слоган бренду міста Корюківка.

- Погоджений представниками місцевої влади бренд-бук (опис системи візуальної ідентифікації) міста Корюківка.

2. Опис об'єкту брендингу.

Висновки з дослідження сприйняття Корюківки його мешканцями.

Дослідження сприйняття міста Корюківка його мешканцями показує загальні тренди думок корюківців щодо існуючого іміджу міста, як міста-лідера у деревообробній галузі з одного боку та зеленого і комфортного міста з іншого. Містяни в переважній більшості пишаються деревообробною промисловістю свого міста, що свідчить про свідомий вибір місця роботи та мешкання, гарну поінформованість щодо особливостей життя в такому місті.

В своїх кольорових вподобаннях містяни віддають перевагу зеленому (20%), жовтому (18%), блакитному (16%) та синьому (14%) кольорам. Далі йдуть світло-зелений (7%), жовтогарячий (8%), сірий (6%), червоний (4%), білий (2%). По 1% мають: малиновий, коричневий та рожевий.

Говорячи про символи міста 24% респондентів відповіли, що це ліси та деревообробна промисловість.

Друге місце займає сільське господарство (22%), а на третьому місці знаходиться готельно-туристичний комплекс (17%). Таким чином, стає зрозуміло, що 41% мешканців символами підкреслюють ідентифікацію міста, як міста деревообробної галузі, а 32% – звертають увагу на достойні для показу об'єкти міської інфраструктури.

Корюківка – місто діловитих (19%), розумних (14%), веселих (14%), гостинних (13%) та винахідливих (11%) людей.

Місія:

Корюківка – лідер деревообробної промисловості, сформованої на основі сучасних технологій.

Стратегічне Бачення:

Корюківка у 2025 році – всебічно розвинене місто:

- центр розвитку північної частини Чернігівської області, зручний та безпечний для мешканців і гостей;

- центр виробничих, наукових і муніципальних інновацій з найширшою взаємодією на регіональному, державному і міжнародному рівнях;

- територія розвиненого бізнесу, приваблива для інвестицій у дружні до довкілля галузі економіки.

Соціально-економічні «сегменти», які прагне зайняти місто:

- Науковий осередок, лідер високих інноваційних технологій у сфері деревообробної промисловості та сільського господарства, зелена безпечна зона, освіта фахівців в деревообробній та сільськогосподарській галузях (конференції, бізнес-форуми, круглі столи).

- Місто комфортного проживання з високим рівнем та якістю життя.

Цільові групи брендингу міста наведемо у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Цільові групи брендингу міста Корюківка

Цільові аудиторії	Сегмент цільової аудиторії, на який впливатиме маркетинг, безпосередні «споживачі» бренду міста	Рівень значущості для міста (від 1 до 5)
Інвестори	Деревообробний завод; Аграрна промисловість громади; Фабрика «Слов'янські шпалери»; Готельно-туристичний комплекс Бреч.	4,9
Туристи	Вітчизняні та закордонні туристи з середнім рівнем доходів.	2,7
Мешканці міста	Молодь. Спеціалісти. Бізнесмени, з вищою освітою, літні люди.	4,3
Потенційні мешканці	Спеціалісти, молоді люди, які приїжджають вчиться й залишаються працювати.	4,7

Джерело: складено автором

Значення бренду для різних груп інтересів міста:

- для великого бізнесу: зелена економіка, джерело ресурсів для інновацій, унікальні технології, еко-виробництво.
- для підприємців / малого бізнесу: розвиток разом – креативні послуги та продукти для інтелектуалів, екологічний, зелений та промисловий туризм, рибне господарство.
- для жителів міста: нові якісні робочі місця, доступне житло, затишне, комфортне, сонячне, чисте місто, насичене подіями, що об'єднує, місто – молода родина.

3. Технічні вимоги до виконання завдання.

Виконавцю технічного завдання необхідно розробити дизайн бренду міста Корюківка: набір графічних, колірних, словесних, дизайнерських постійних елементів з коротким описом для забезпечення візуальної єдності усієї інформації, яка поширюється з Корюківка, її внутрішнього й зовнішнього оформлення.

Дизайн бренду міста Корюківка включає, зокрема, такі складові:

- Знак / логотип бренду, як символ;
- Шрифтове зображення назви бренду (кирилиця / латиниця);

- Слоган.

Практичні завдання:

- Розробка конверту та вітальної листівки;
- Папка;
- Грамота (Подяка);
- Дизайн термо-чашки;
- Посвідчення депутатів громади;
- Прапорці;
- Бланк для письма;
- Банер з днем міста;
- Футболки;
- Навігаційний знак;
- Диск CD.

1. Логотип бренду має бути:

Привабливий; оригінальний; професійний; простий у сприйнятті; інформативний; такий, що: запам'ятовується; викликає довіру; спонукає до дій; відповідає дійсності.

Технічні вимоги до логотипу / символу:

- Графічний файл зображення не менше 500x500 пікселів, розміром не більше 300 КБ;
- Текст й ілюстрація логотипу на двох мовах (українська, англійська);
- Кольорове рішення (можливість відтворення в кольоровому, монохромному, рельєфному виконанні);
- Приклади для використання логотипу міста Корюківка, як на великих рекламних площах, так і на сувенірній і поліграфічній продукції;
- Приклади поєднання основного логотипу разом з офіційною символікою суб'єктів міста Корюківка (мінімум два приклади).

2. Слоган (девіз) має відповідати таким вимогам:

- Лаконічність, чіткість;

- Повинен створювати позитивний імідж міста, розкриваючи його конкурентні переваги;
- Повинен гармоніювати з логотипом, створюючи цілісний брендовий образ;
- Повинен відображати унікальність міста, його відмінність від інших територій;
- Повинен привертати увагу цільових аудиторій до міста та формувати позитивний емоційний образ;
- Повинен бути написаний таким чином, щоб не викликати відторгнення у цільової аудиторії: легкий у читанні, не має містити важких для вимови слів і аббревіатур;
- Не містити жодних політичних або релігійних мотивів, бути об'єктом інтересу третіх осіб;
- Не можна використовувати слоган, який є або був комерційним, або отримав права на ототожнення його з комерційним підприємством, брендом, послугою або товаром.

3. Правила використання системи візуальної ідентифікації (бренд-бук) міста – текстовий опис концепції бренду, кольорових рішень логотипу та варіантів його використання на різних поверхнях.

Бренд-бук має включати:

1. Фірмовий знак (блок) – логотип і назву (можливо слоган). Концептуальний опис фірмового знаку, як основного елемента фірмового стилю, ідеологію знаку.
2. Візуальне рішення логотипу (допустиме рішення логотипу у кольорах, опис фірмового кольору знаку, допустиме чорно-біле рішення).
3. Варіанти розміщення фірмового блоку: вертикальне та / або горизонтальне.
4. Співвідношення ключових елементів фірмового блоку в різних варіантах відтворення: кольоровий та чорно-білий.

5. Умови збільшення / зменшення фірмового знаку за допомогою масштабної сітки.

6. Правила побудови логотипу в графічній і цифровій формі. Умови комбінації з чужорідними графічними й текстовими об'єктами:

- Межі логотипу.
- Допустимі варіанти розташування сторонніх об'єктів.
- Допустимі варіанти поєднання з іншими знаками.
- Варіанти допустимого колірному фону для розміщення фірмового знаку.

7. Фірмові кольори: визначення фірмового кольору, додаткових кольорів, комбінацій кольорів.

8. Фірмові шрифти: визначення фірмового шрифту. Умови використання шрифту.

9. Розташування фірмового блоку (або тільки фірмового знаку, або тільки логотипу) на типових документах.

10. Неприпустимі варіанти використання:

1. Фірмовий знак. 2. Логотип. 3. Фірмовий блок. 4. Фірмовий шрифт.

4. Результати виконання завдання.

Слоган громади: Корюківка – простір можливостей (Koryukivka space of possibilities).

Візитка міста:

1. Житло;
2. ТЕС – тепло електро станція;
3. Медичний центр з сучасним обладнанням;
4. Риболовля – угіддя Вертеч;
5. Річки міста;
6. Вирощування кукурудзи;
7. Вирощування пшениці на експорт;
8. Аграрна промисловість громади;
9. Фабрика «Слов'янські шпалери»;

10. Корюківка місто добрих справ. (молодь міста);
11. Тваринництво;
12. Економіка громади та плани на майбутнє;
13. Готельно-туристичний комплекс Бреч;
14. Вирощування коней гановерської породи;
15. Бізнес міста;
16. Деревообробний завод;
17. Меблевий щит.

Логотип: Кольори: блакитний – символ величі, краси, ясність. В логотипі символізує річки; світло-зелений – символ надії, достатку, свободи, життя. В логотипі світло-зелений символ лісів та деревообробної промисловості; Зелений – символ природи та молодості. В логотипі символізує аграрії, поля.

Логотип фігури: Точки в логотипі символізують дерева, ліси, деревообробну, целюлозно паперову промисловість та екологію міста (громади).

Прямокутники символ росту громади, потужні підприємства, малий та середній бізнес, ріст економіки. Також вони схожі на багатоповерхові будинки.

Є декілька варіантів візуалізації логотипу міста Корюківка (рис. 3.2):

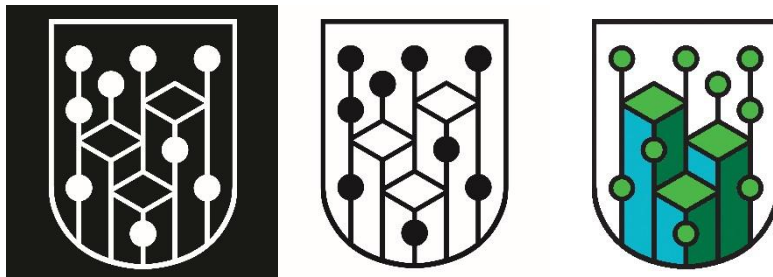

Рис. 3.1. Три варіанти візуалізації логотипу міста Корюківка

Джерело: складено автором

На чорному – білий; на білому – чорним та кольоровий варіант для сувенірного блоку, поліграфії та візуалізації в місті.

Кольори логотипу: PANTONE 3115 U; PANTONE 631 C – БЛАКИТНИЙ;

PANTONE 368 U; PANTONE 360 C – СВІТЛО-ЗЕЛЕНИЙ;

PANTONE 348 U; PANTONE 7733 C – ЗЕЛЕНИЙ.

Чим унікальний логотип: він є незвичайним, багато асоціативним, побудований на геометрії, простий, але складний за змістом, просторовий.

В зображенні вказано чим саме унікальна та багата громада, яка ще являється громадою донором (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Логотип міста Корюківка

Джерело: складено автором

Шрифт: AFuturaOrtoBold

Футура – типовий представник гротескного шрифту, створений між 1924 і 1926 роком німецьким дизайнером Паулем Реннером. Відображає в собі вплив російського конструктивізму і німецької школи Баухаус.

Отже, для того, щоб створити якісний бренд потрібно, крім часу, зусиль, і капіталу, талант. Можна відзначити, що індивідуальності бренду можна досягти при створенні фірмового стилю, що є одним з ключових аспектів брендингу. Створений бренд вимагає до себе дбайливого і чуйного ставлення. Нами було створено ефективний бренд міста Корюківка у вигляді його логотипу, що відображає значні переваги міста як у виробничій сфері так і у сфері природи та екології.

3.2. Напрямки удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст

Основними напрямками удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міст є:

1) Використання комплексного підходу до аналізу: це означає, що діагностика не повинна обмежуватися однією або кількома показниками, а повинна враховувати широкий спектр соціальних, економічних, екологічних, культурних та інших аспектів розвитку міста.

2) Використання сучасних методів аналізу даних: це означає, що діагностика повинна базуватися на об'єктивних та надійних даних, які можна зібрати за допомогою різних джерел (опитування, статистичні дані, даних з суспільних мереж тощо). При цьому важливо застосовувати сучасні методи аналізу даних, такі як статистичні методи, моделювання, геоінформаційні системи тощо.

3) Облік впливу глобалізаційних та трансформаційних процесів: у сучасних умовах міста стикаються з різними глобальними та локальними викликами, такими як зміна клімату, нарощування технологічного розвитку та інших факторів. Діагностика повинна враховувати ці процеси та їх вплив на соціально-економічний розвиток міст.

4) Розробка індикаторів та оцінка їх об'єктивності: для об'єктивної оцінки соціально-економічного розвитку міст необхідно розробити систему індикаторів, яка враховуватиме різні аспекти розвитку (населення, економіка, інфраструктура, соціальна політика тощо). Важливо також оцінити об'єктивність цих індикаторів і їх відповідність сучасним реаліям та потребам міст.

5) Застосування інструментів геоінформаційних систем: геоінформаційні системи можуть бути використані для аналізу та візуалізації даних про соціально-економічний розвиток міст. Це дозволить зробити аналіз більш зрозумілим та доступним для різних зацікавлених сторін.

6) Розвиток інструментів моніторингу та оцінки: міста повинні розвивати власну систему моніторингу та оцінки соціально-економі

Для удосконалення методики діагностики соціально-економічного розвитку міста Корюківка можливо використовувати індикатори програми DOBRE.

Програма DOBRE (Децентралізоване об'єднання общин через реформи і електронне управління) була запроваджена з метою зміцнення місцевого самоврядування та реформування місцевого розвитку в Україні. Вона орієнтується на покращення надання послуг громадам, підвищення ефективності управління та забезпечення сталого розвитку територій.

Дослідження громадської думки щодо оцінки індикаторів громад-учасниць програми DOBRE може бути проведено з метою з'ясування задоволеності та ефективності програми з боку мешканців даної громади.

Одним з можливих підходів до проведення дослідження є застосування анкетування серед випадково обраних жителів громад. Анкета може включати питання щодо сприйняття мешканцями програми, впливу на їхню якість життя, рівня задоволеності наданими послугами та ін.

Додатково, для отримання репрезентативного образу думки громадян, може бути проведено фокус-групові дискусії. В цьому форматі представники громад можуть вільно висловлювати свої думки та обговорювати питання, пов'язані з програмою. Це дозволить отримати більш детальне розуміння громадської думки та виявити потенційні проблеми або питання, на які слід звернути увагу.

Результати дослідження можуть бути корисними для аналізу ефективності програми DOBRE та ідентифікації потенційних напрямків для поліпшення. Доповнення дослідженнями з інших джерел, таких як оцінки фахівців з питань розвитку громад, також може зробити аналіз більш всебічним та об'єктивним.

Оцінка міста Корюківка за індикаторами програми DOBRE буде залежати від реалізації конкретних заходів та досягнутих результатів. Деякі з

індикаторів, за якими можна оцінити місто Корюківка в рамках програми DOBRE, можуть включати:

Розширення обсягу інвестицій в розвиток міста. Це може бути залучення коштів на реалізацію проєктів, покращення інфраструктури та послуг для громади, розвиток підприємництва тощо.

Покращення доступу громадян до якісних комунальних послуг. Це зокрема може включати покращення енергоефективності житлових будинків, удосконалення систем водопостачання та водовідведення, розвиток транспортної та соціальної інфраструктури тощо.

Розширення участі громадян у прийнятті рішень. Це може передбачати проведення громадських слухань та консультацій щодо планування територій, розробки бюджету та інших важливих рішень, що стосуються міського розвитку.

Розвиток електронного управління. Програма DOBRE акцентує увагу на впровадженні інформаційних технологій для полегшення доступу до адміністративних послуг, автоматизації процесів та забезпечення прозорості управління.

Загальна оцінка міста Корюківка за індикаторами програми DOBRE буде залежати від досягнення планованих цілей та запланованих заходів, а також від задоволення потреб громади та покращення рівня життя населення.

Отже, індикатори DOBRE дозволять отримати об'єктивні дані про рівень розвитку міста, порівнювати його з іншими містами та визначати стан та потенціал соціально-економічного розвитку Корюківки. Це може бути корисним інструментом для планування та прийняття стратегічних рішень щодо розвитку міста.

3.3. Інструментарій моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації

Умови децентралізації передбачають, що влада та відповідальність за соціально-економічний розвиток міст перепливають з центрального рівня до місцевих органів влади. Оскільки цей процес може бути складним та потребує відповідального моніторингу та контролю, потрібно мати відповідний інструментарій.

Основні компоненти інструментарію моніторингу та контролю процесу стимулювання соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації можуть включати:

Систему збору та аналізу даних: Створення моніторингової системи, яка забезпечує збір, обробку та аналіз даних з різних джерел, таких як опитування громадської думки, економічні і соціальні індикатори, звіти місцевих органів влади та ін.

Показники та стандарти: Розроблення показників та стандартів, які дозволяють оцінювати результативність розвитку міст. Ці показники можуть включати такі аспекти, як економічний зріст, соціальна справедливість, екологічна стійкість та інше.

Методи оцінки: Визначення методів оцінки ефективності та результативності заходів, спрямованих на стимулювання соціально-економічного розвитку міст. Це можуть бути економічні моделі, статистичні аналізи, оцінка соціальних та екологічних наслідків та інші інструменти.

Моніторинг та звітність: Організація системи моніторингу та звітності, яка дозволяє відстежувати хід реалізації заходів та забезпечує інформування громадськості та зацікавлених сторін про результати. Це може включати регулярні звіти, публічні слухання, партнерські зв'язки з місцевими громадськими організаціями тощо.

Регуляторні механізми: Розроблення механізмів контролю та регулювання реалізації заходів, що спрямовані на стимулювання соціально-економічного розвитку міст.

SWOT-аналіз - це інструмент, що допомагає оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози певного об'єкта аналізу. У контексті оцінки соціально-економічного розвитку міста, SWOT-аналіз може бути дуже корисним для виявлення факторів, які впливають на розвиток і які потребують уваги.

Основні етапи SWOT-аналізу для оцінки соціально-економічного розвитку міста такі:

Сильні сторони (Strengths): Визначте та відзначте сильні сторони міста. Це можуть бути такі переваги, як розташування, наявність інфраструктури, культурні та природні ресурси, освіта та компетентний персонал, підприємницька активність тощо.

Слабкі сторони (Weaknesses): Виокреміть і оцініть слабкі сторони міста. Це можуть бути такі недоліки, як обмежені можливості працевлаштування та розвитку бізнесу, недостатня інфраструктура, відсутність культурних або рекреаційних закладів, відсутність інвестицій тощо.

Можливості (Opportunities): Визначте можливості для розвитку міста. Це можуть бути такі фактори, як підтримка від держави або місцевої влади, нові технології, розвиток туризму чи інших промислових галузей, залучення іноземних інвестицій, підвищення якості життя населення та інше.

Загрози (Threats): Визначте і оцініть можливі загрози для міста. Це можуть бути такі фактори, як економічна нестабільність, конкуренція, демографічні зміни, природні катастрофи, небезпека забруднення або деградації довкілля та інше.

Аналіз та стратегії: Зібравши всю необхідну інформацію, проведіть аналіз, враховуючи всі чотири складові SWOT. На основі отриманих даних розробіть стратегії та рекомендації для покращення соціально-економічного

розвитку міста. Наприклад, використайте сильні сторони для пропозицій розвитку та зменшення впливу слабких сторін на місто.

Для визначення потенціалу розвитку м. Корюківка в табл. 3.2 проведемо SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз – аналіз у стратегічному плануванні, що полягає в розділенні чинників і явищ на чотири категорії: сильних (S – strengths) і слабких (W – weaknesses) сторін проекту, можливостей (O – opportunities), що відкриваються при його реалізації, та небезпек (T – threats), пов’язаних з його здійсненням.

На основі отриманих даних SWOT-аналізу м. Корюківка побудуємо матрицю у Додатку А.

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз м. Корюківка

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвинута лісова промисловість (лісозаготівельна, деревообробна, целюлозно-паперова, біоенергетика, дари лісу) 2. Придатні для органічного землеробства земельні ресурси 3. Працюючі очисні споруди в центрі громади 4. Ефективна система безпеки в територіальній громаді 5. Задовільний стан дорожнього покриття 6. Розвинена електромережа 7. Досвідчені активні працівники в органах управління, бюджетній сфері 8. Відкритість органів влади, залученість громадськості до процесу прийняття рішень 9. Оптимізована мережа освітніх закладів з високоякісними послугами 10. Наявність туристично-готельного комплексу з перспективами подальшого розвитку 11. Посилене фінансування гуманітарної та соціальної сфери з місцевого бюджету 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Віддалене географічне розташування, на кордоні з Російською Федерацією 2. Низькокваліфіковані кадри, недостатність фахівців робітничих та вузькоспеціалізованих спеціальностей 3. Відсутність сучасних форм управління (енергоменеджмент, надання адміністративних послуг) 4. Низький рівень активності, інерційність населення 5. Незадоволеність мешканців якістю послуг територіальних представництв центральних органів виконавчої влади 6. Недостатня взаємодія місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування 7. Слабка система інформування населення 8. Висока залежність бюджету від одного великого платника 9. Застаріла мережа водо-, теплопостачання 10. Забруднення природних ресурсів, нераціональне використання земель 11. Неоптимізована мережа закладів культури 12. Застаріла матеріально-технічна база освітніх та культурних закладів

Продовження таблиці 3.2

Можливості	Загрози
1. Зростання попиту на продовольство на світовому ринку, зокрема органічні продукти 2. Зростання популярності сільського, зеленого туризму 3. Розвиток енергоощадних технологій 4. Зацікавленість інвесторів у механізмі енергосервісних контрактів 5. Мораторій на експорт лісо- та пиломатеріалів у необробленому вигляді 6. Продовження євроінтеграційних процесів та реформ в Україні 7. Діяльність в Україні проектів міжнародної допомоги з підтримки територіальної громади 8. Бюджетна підтримка територіальної громади 9. Новий адміністративно-територіальний устрій з визначенням нових районних центрів 10. Прогресивні норми закону «Про освіту» 11. Збільшення державних видатків на гуманітарну та соціальну сфери 12. Медична реформа	1. Активізація військового конфлікту на сході України 2. Нестабільна економічна ситуація в країні, інфляційні процеси 3. Непрогнозованість зовнішніх ринків, доступу до ринку ЄАЕС 4. Недосконалість законодавства у сфері децентралізації 5. Урядова стратегія реформування лісового господарства на період до 2022 року 6. Ризик природних катастроф, обумовлених геологічними особливостями 7. Відтік кваліфікованих кадрів 8. Корупція 9. Нерозроблені механізми впровадження закону «Про освіту» 10. Бюрократизація управління гуманітарною та соціальною сферами 11. Погіршення медичних послуг в сільській місцевості внаслідок медичної реформи 12. Зневіра громадян внаслідок згорання реформ

Джерело: складено автором

Отже, на основі проведеного аналізу, можливо стверджувати, що пріоритетними напрямками розвитку м. Корюківка Чернігівської області є можливості, обумовлені зростанням попиту на продовольство на світовому ринку, зокрема органічні продукти та зростанням популярності сільського, зеленого туризму:

– з урахуванням наявності незадіяних земельних ділянок, придатних для органічного землеробства даний напрям може стати одним із стратегічних для громади;

– наявність лісових ресурсів, туристично-готельного комплексу з перспективами подальшого розвитку та задовільна якість дорожнього покриття створюють передумови для популяризації туристичного напрямку економічної активності в громаді.

Попри конфліктну природу мораторію на експорт лісо- та пиломатеріалів у необробленому вигляді продовження його дії для громади є

сигналом для зосередження зусиль на розвитку виробництв з високою часткою доданої вартості у лісовій промисловості, яка становить основу локальної економіки.

Діяльність проектів міжнародної допомоги, які сприяють становленню та розвитку територіальної громади в Україні, має бути використана для підтримки та мотивування активних працівників в органах управління та бюджетній сфері громади.

Передбачена державним бюджетом підтримка територіальних громад та прогресивні норми закону «Про освіту» створюють підґрунтя для збереження високої якості послуг, які надаються освітніми закладами громади. Збільшення державних видатків на гуманітарну та соціальну сфери та перехід до нового адміністративно-територіального устрою, що передбачатиме переформатування нинішніх районів та визначення їх нових центрів є тим фактором, що обумовлює важливість для громади роботи над отриманням статусу районного центру в новій архітектурі із забезпеченням високого рівня розвитку гуманітарної та соціальної сфери.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного SWOT-аналізу та визначення пріоритетних напрямків розвитку м. Корюківка вважаємо необхідним створити бренд даного міста.

Ефективність розвитку м. Корюківка з урахуванням впровадження визначених програм та проектів, а також створення бренду міста визначимо за допомогою порівняння прогностичних показників з фактичними даними соціально-економічного розвитку.

Отже, проведені розрахунки свідчать, що створення бренду м. Корюківка підвищить його зовнішньоторговельний потенціал та покращить розвиток малого та середнього бізнесу, що і планувалося міською адміністрацією.

ВИСНОВКИ

В сучасних умовах управління містом являє собою складний процес, зумовлений багатьма факторами, що впливають на нього і мають іноді протилежну спрямованість. Насамперед йдеться про процес державотворення, який супроводжується становленням системи місцевого самоврядування як інституту демократії і в якому місто відіграє особливу роль, оскільки воно є однією з основних ланок реалізації принципів та повноважень місцевого самоврядування, відображених у Всесвітній декларації та Європейській хартії про місцеве самоврядування та закріплених у Конституції України і Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Крім того, необхідно враховувати зміну характеру відносин у нашому суспільстві: послідовний перехід до ринку, що означає функціонування різноманітних форм власності, створення підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, дію інших законів та закономірностей у сфері економіки, побудову відносин між державою та підприємствами, державою та населенням, а також міжбюджетних відносин на новій основі.

На сьогодні в Україні державні програми розвитку міст неможливі без врахування наступних заходів: формування системи розподілу фінансових ресурсів між державним бюджетом і бюджетами регіонів та територіальних громад на основі принципу розподілу їх функцій та компетенції; завершення формування власності територіальних громад (комунальної власності); законодавчого врегулювання правового режиму спільної власності територіальних громад; розробки і затвердження системи соціальних стандартів мінімальних державних і громадських послуг, що гарантовано фінансуються з державного та місцевого бюджетів; вироблення механізму розподілу податкових та бюджетних повноважень між центральною, регіональною та місцевою владою щодо зміцнення власної доходної бази місцевих органів влади; розробки прозорої системи визначення показників

бюджету та розподілу трансфертів між бюджетами різних рівнів, яка ґрунтуватиметься на об'єктивних показниках і критеріях; розширення переліку власних доходів бюджетів адміністративно-територіальних одиниць та створення стимулів для збільшення доходів місцевих бюджетів.

Аналіз зарубіжної практики свідчить про те, що успішна реалізація стратегічного плану передбачає: вироблення системи вимірювань розвитку міста; впровадження щорічного моніторингу результатів досягнення стратегічних цілей; розробку системи бюджетування; забезпечення кореспонденції структури щорічного звіту міста з цілями напрямки стратегічного розвитку.

Корюківка – місто, центр Корюківського району Чернігівської області. Розташоване у верхів'ї річки Бреч, ліва притока Снову (басейн Десни), за 87 км від м. Чернігова, у північній частині області.

План соціально-економічного та культурного розвитку Корюківської міської територіальної громади на 2024 рік є комплексною системою завдань та способів їх виконання, що визначає цілі та стратегію розв'язання соціальних і економічних проблем розвитку територіальної громади, задає комплекс конкретних, узгоджених заходів економічно-соціального, культурного і духовного розвитку громади, прогнозує динаміку основних показників. Виконання зазначених пріоритетних завдань дасть можливість забезпечити стабільні темпи економічного зростання, сприятиме наповненню бюджету громади та дозволить спрямувати фінансові ресурси у соціальну сферу для створення повноцінного життєвого середовища з дотриманням державних соціальних стандартів та гарантій.

Основна програма соціально-економічного розвитку м. Корюківка направлена на загальне підвищення суспільного добробуту населення за рахунок покращення малого та середнього бізнесу. Також для удосконалення сучасної інфраструктури міста та покращення його іміджу місцевою адміністрацією було затверджено ряд проектів на 2024 рік. З наведених даних бачимо, що діяльність міської адміністрації м. Корюківка дійсно

направлена на розвиток міста та забезпечення його соціально-економічного благополуччя.

На основі проведеного SWOT-аналізу та визначення пріоритетних напрямків розвитку м. Корюківка вважаємо необхідним створити бренд даного міста. Отже, для того, щоб створити якісний бренд потрібно, крім часу, зусиль, і капіталу, талант. Можна відзначити, що індивідуальності бренду можна досягти при створенні фірмового стилю, що є одним з ключових аспектів брендингу. Створений бренд вимагає до себе дбайливого і чуйного ставлення. Нами було створено ефективний бренд міста Корюківка у вигляді його логотипу, що відображає значні переваги міста як у виробничій сфері так і у сфері природи та екології.

Ефективність розвитку м. Корюківка з урахуванням впровадження визначених програм та проектів, а також створення бренду міста визначимо за допомогою порівняння прогностичних показників з фактичними даними соціально-економічного розвитку.

Так кількість діючих малих підприємств повинна збільшитися на 2, середніх підприємств – на 1 та фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності – на 5. Обсяг капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування у 2018 році повинен зрости на 20 млн. грн. Обсяг прямих іноземних інвестицій наростаючим підсумком становитиме 3,1 тис. дол. США як і у попередніх роках, а от зовнішньоторговельний оборот товарів у місті зросте на 523,5 млн. доларів США. За даних умов середньомісячна заробітна плата штатного працівника збільшиться на 300 грн. Отже, проведені розрахунки свідчать, що створення бренду м. Корюківка підвищить його зовнішньоторговельний потенціал та покращить розвиток малого та середнього бізнесу, що і планувалося міською адміністрацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баб'як М. М., Хорош Ю. С. Ресурсний підхід у сучасному менеджменті. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 123-129.
2. Базарна О. В. Організаційна складова механізму публічного регіонального управління житлово-комунальним господарством. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2018/28.pdf
3. Береза Т. А. Поняття інформаційного суспільства, принципи його побудови та складові компоненти. Інформаційне суспільство. Шлях України. Фонд «Інформаційне Суспільство України», 2004. 289 с.
4. Биркович Т. І., Биркович В. І., Кабанець О. С. Механізми публічного управління у сфері цифрових трансформацій. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. № 9. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/4.pdf (дата звернення 18.05.2022).
5. Біловодська О. А. Стратегічний підхід до формування бренда міста (на прикладі м. Сум). *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 2. С. 22-31.
6. Васильєв О. В. Основи сучасного управління розвитком міст України. Менеджмент міського розвитку: монографія. За ред. О. В. Васильєва, Н. М. Богдан, К. А. Фісуна. Харків: ХНАМГ, 2013. 266 с.
7. Державна стратегія регіонального розвитку 2021-2027 рр. «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину». URL: <http://bit.do/fLP8h>
8. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. Київ: ТОВ «Софія». 2012. 128 с.
9. Духовна О. Україна «в цифрі»: напрямки реформування. *Юридична газета. Всеукраїнське щотижневe професійне юридичне видання*. 2019. № 45-46. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-v-cifri-napryamki-reformuvannya.html>

10. Євдокімов О. В. Забезпечення сталого розвитку територіальних громад. *Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 138. С. 48-51.
11. Євдокімов О. В. Забезпечення функціонування та розвитку територіальних громад. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2018. Вип. 14. Том 1. С. 237-240.
12. Євдокімов О. В. Організаційне забезпечення функціонування та розвитку територіальної громади. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6425>
13. Зайцева В. М. Формування стратегії сталого розвитку туризму. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2013. № 21, вип. 2. С. 50-57.
14. Ібатуллін Ш. І., Степенко О. В. Теоретико-методологічні основи формування природно-господарських територіальних систем в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 19. С. 6-10
15. Інноваційні процеси в системі державного управління і місцевого самоврядування: наукове видання. За заг. ред. М. В. Афанасьєва. Харків: Вид-во ХНЕУ, 2016. 210 с.
16. Карпець О. С. Модель вибору пріоритетних інноваційних проєктів регіону. Конкурентоспроможність та інноваційний розвиток України: проблеми науки та практики: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 23-24 жовтня 2017 р.) Харків: ВД «ІНЖЕК», 2017. С. 113-116.
17. Качула С. В. Трансформація механізму реалізації державної фінансової політики соціального розвитку в Україні. *Економічна наука*. 2019. № 3. С. 72-74.
18. Ковальська С. Т., Мартинова І. М. Застосування сучасних моделей управління. Економіка, менеджмент, фінанси: теоретичні та практичні аспекти розвитку: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 13-14

березня 2015 р.). Київ: Аналітичний центр «Нова економіка», 2015. Ч. 2. С. 126-129.

19. Конкурентні переваги промислового сектора економіки України: регіональний вимір: монографія; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАНУ України»; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Іщук. Львів, 2018. 246 с.

20. Кращі практики муніципального розвитку в Україні: збірник. Уклад.: С. Маліков, О. Гарнець, О. Тertiшна, О. Бурий, М. Куля, А. Авоян, Ю. Сак. Київ: Ніка Прінт, 2012. 398 с

21. Кудла І. Р. Досвід політики країн Європейського союзу у створенні єдиного інноваційного простору. Студентський науковий вісник «Керівник. ІНФО». URL: <http://kerivnyk.info/2016/02/kudla.html>

22. Ладигіна М. В. «Smart city» – складна підсистема в складній системі міста. *Науковий вісник будівництва*. 2018. Т. 93. № 3. С. 63-71.

23. Лопушняк Г. С., Шандар А. М. «Smart village» як концепція забезпечення сталого розвитку в постіндустріальному суспільстві. Побудова інформаційного суспільства: ресурси і технології: мат-ли XVIII Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 19-20 вересня 2019 р.). Київ: УкрІНТЕІ, 2019. С. 48-50.

24. Мадієвська О. В. Місто з великої літери. *Вісник КНУТД Матеріалознавство, легка та текстильна промисловість*. 2012. № 3. С. 124-129. URL: http://knutd.com.ua/publications/pdf/Visnyk/2012-3/124_129.pdf

25. Міжмуніципальне співробітництво: збірник нормативно-правових та інформаційно-аналітичних документів. Укладачі: Т. В. Журавель, Д. Ю. Записний, Р. П. Чухвицький. Київ, 2015. 154 с.

26. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. Авт.кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.: за заг.ред. д-ра наук з держ.упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2014. 128 с.

27. Об'єднання громад: від ініціативи до ефективної діяльності. Упорядник: Б. Зелений. Львів, 2016. 288 с.

28. Основи регіонального управління в Україні: підручник. Авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2012. 576 с.

29. Оцінка фінансової спроможності 366 об'єднаних територіальних громад за 2017 рік. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/%D0%91%D1%83>

30. Офіційний вебпортал Корюківської міської Ради. URL: <https://koryukivka-rada.gov.ua/kontakti/kontakty/>

31. Палагнюк Ю. В. Трансформація фінансових інструментів співробітництва Європейського Союзу з Україною. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 1. С. 99-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_1_21

32. Підгрушний Г. Методологічні проблеми діагностики міст при розробці стратегій їх розвитку. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/dprmu/2012_22/B5_Pidgr.pdf

33. Пілько А. Д., Гарда Т. П. Моделювання процесів оцінки й аналізу рівня соціо-еколого-економічного розвитку регіону. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 324-330.

34. Пінь А. М. Концепція розумного міста в контексті розвитку інноваційного управління. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20184\(132\)/sep20184\(132\)_114_PinA.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20184(132)/sep20184(132)_114_PinA.pdf)

35. План (Програма) соціально-економічного та культурного розвитку Корюківської міської територіальної громади на 2018 рік. URL: <http://koryukivka-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2018/02/2018Plan-ekonomichnogo-i-sotsialnogo-1.pdf>

36. Поліщук О. А., Поліщук О. Т. Концептуальні основи створення кластеру відновлювальної енергії Вінницького регіону. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4(24). С. 229-236.

37. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. ДУ «Інститут регіональних

досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 140 с.

38. Романова Т. В. Розвиток інвестиційного потенціалу в регіональній економічній політиці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Полтава: 2013. 29 с.

39. Сєнкевич О. Ф. Інвестиційна складова у сприянні розвитку цифрової економіки та суспільства. *Економічні горизонти*. 2019. № 4 (11). С. 160-170.

40. Сєнкевич О. Ф. Методичні підходи щодо моделей трансформації цифрової економіки та суспільства. *Економічні горизонти*. 2018. № 4 (7). С. 150-160.

41. Сєнкевич О. Ф., Крамаренко І. С., Андрющенко Є. Г., Прокопенко Н. О., Кльоц Ю. Ю. Особливості формування інвестиційного потенціалу: регіональний та національний аспект. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 3. С. 343-357.

42. Сєнкевич О. Ф., Крамаренко І. С., Іртищева І. О., Топчій О. О., Войт Д. С. Структурно-динамічні характеристики інвестиційних ресурсів регіонів. *Електронне фахове видання «Ефективна економіка»*. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/82.pdf

43. Сєнкевич О. Ф., Крамаренко І. С., Іртищева І. О., Топчій О. О., Войт Д. С. Інфраструктурно-трансформаційні процеси формування та розвитку інвестиційного регіонального потенціалу. *Бізнес-інформ*. 2020. № 3. С. 411-415.

44. Сєнкевич О. Ф., Михайлов М. С., Кім В. О., Прокопенко Н. О., Кльоц Ю. Ю. Наукові підходи щодо стратегічного управління інноваційними процесами: регіональні та національні особливості. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 4. С. 186-200.

45. Сікалюк А. І., Перминова В. А., Литвин С. В. Етика сучасного менеджменту: соціально-етичні цінності майбутнього управлінця. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3 (7). С. 277-281.

46. Сірик З. О. Економічний розвиток і співробітництво територіальних громад. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201603/re201603_034_SirykZO.pdf

47. Соскін О. І. ЄС та місцеве самоврядування: досвід вишеградських міст та українська перспектива: наук.-метод. посіб. Київ: Вид-во «Інститут суспільної трансформації», 2012. С. 32.

48. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь. Наук. ред.: Е. М. Лібанова, М. А. Хвесик. ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». Київ, 2014. 776 с.

49. Сталий розвиток. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. URL: <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/>

50. Створення методологічних основ проєктування, розрахунку та впровадження енергоактивних біосферосумісних об'єктів будівництва в умовах України: Звіт з науково-дослідної роботи 5ДБ-2014 (проміжний звіт). Номер державної реєстрації: РК 0114U002579. Київ: КНУБА, 2014. 275 с.

51. Стеценко Т. О. Управління регіональною економікою: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2009. 472 с.

52. Стратегічне дослідження регіонів України за допомогою SWOT-аналізу: кол. моногр. За ред. О. Л. Тоцької. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 180 с.

53. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України : проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.

54. Тимофієва С. Б. Конкурентні переваги регіону та вплив на них параметрів регіональної інфраструктури. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 512-515.

55. Філяк М. С. Система показників у механізмі регулювання сталого розвитку території: дис. ... канд. екон. наук 08.00.03 Економіка та управління національним господарством. Львів, 2016. 238 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

SWOT-матриця м. Корюківка

10. Наявність туристично-готельного комплексу з перспективами подальшого розвитку

10. Прогресивні норми закону «Про освіту»

11. Посилене фінансування гуманітарної та соціальної сфери з місцевого бюджету

11. Збільшення державних видатків на гуманітарну та соціальну сфери

Медична реформа

Слабкі сторони

1. Віддалене географічне розташування, на кордоні з Російською Федерацією

2. Низькокваліфіковані кадри, недостатність фахівців робітничих та вузькоспеціалізованих спеціальностей

3. Відсутність сучасних форм управління (е-врядування, енергоменеджмент, надання адміністративних послуг)

4. Низький рівень активності, інерційність населення

5. Незадоволеність мешканців якістю послуг територіальних представництв центральних органів виконавчої влади

6. Недостатня взаємодія місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування

7. Слабка система інформування населення

8. Висока залежність бюджету від одного великого платника

9. Застаріла мережа водо-, теплопостачання

Можливості

Зростання попиту на продовольство на світовому ринку, зокрема органічні продукти

Зростання популярності сільського, зеленого туризму

Розвиток енергоощадних технологій

Зацікавленість інвесторів у механізмі енергосервісних контрактів

Мораторій на експорт лісо- та пиломатеріалів у необробленому вигляді

Продовження євроінтеграційних процесів та реформ в Україні

Діяльність в Україні проектів міжнародної допомоги з підтримки територіальної громади

Бюджетна підтримка територіальної громади

Новий адміністративно-територіальний устрій з

ресурсів, нераціональне
використання земель

гуманітарною та
соціальною сферами

11. Неоптимізована мережа
закладів культури

11. Погіршення медичних
послуг в сільській
місцевості внаслідок
медичної реформи

12. Застаріла матеріально-технічна
база освітніх та культурних
закладів

12. Зневіра громадян внаслідок
згорання реформ